

AIRGATE

KRAKÓW AIRPORT MAGAZINE
2025
No 4

BILBAO

43°16'N 2°56'W

HELSINKI

RZYM
ROME

WILNO
VILNIUS

MAROKO
MOROCCO

KRAKÓW

POBIERZ
DOWNLOAD
AIRGATE

Bilbao
[fot. Jorge Fernández Salas]

Moo Moo Steak & Wine

Wołowina to nie tylko steki, wołowina to Moo Moo!

Beef isn't just about steaks, beef is Moo Moo!

Dla prawdziwych mięsożerców Kraków ma swoją perełkę - grupa restauracji Moo Moo, specjalizującą się w stekach z najwyższej klasy wołowiny od sprawdzonych dostawców.

Mięso sezonowane na miejscu metodą „dry-aged” zachwyca intensywnym smakiem i delikatnością, a każdy etap przygotowania nadzorują doświadczeni kucharze.

To jednak nie tylko mięso, ale także dopracowany styl. Każda z trzech krakowskich lokalizacji ma swój własny charakter - od eleganckiego klimatu restauracji przy **ul. Siennej**, przez nowoczesną przestrzeń na **ul. Świętego Krzyża**, aż po klimatyczny lokal z ogródkiem na Kazimierzu, przy **ul. Szerokiej**. Wszystkie miejsca łączy jedno: pasja do wołowiny i dbałość o detale.

For true meat lovers, Kraków hides a real gem - Moo Moo, a restaurant chain specializing in top-quality steaks made from premium beef sourced from trusted suppliers.

The meat is “dry-aged” on site, delivering deep, rich flavor and exceptional tenderness, with every stage of preparation carefully overseen by experienced chefs.

But Moo Moo is not just about the meat, it's also about style. Each of the three Kraków locations has its own unique character: from the elegant atmosphere of **Sienna Street**, through the modern vibe of **Świętego Krzyża**, to the charming spot with a garden in Kazimierz, on **Szeroka Street**. What unites them all is a passion for beef and an eye for detail.

ŁUKASZ STRUTYŃSKI

Prezes Zarządu Kraków Airport
President of the Kraków Airport Board

Szanowni Państwo!

Rok 2025 był najlepszym rokiem w historii naszego lotniska. Minione miesiące były wyjątkowo intensywne pod względem rozwoju siatki połączeń. Nigdy wcześniej też nie obserwowaliśmy tak dynamicznego wzrostu ruchu pasażerskiego – pod koniec roku obsłużyliśmy ponad 13 milionów podróży. To ogromny sukces, ale i wyzwanie – zwłaszcza że obecny terminal był projektowany z myślą o obsłudze 8 milionów pasażerów rocznie. Osiągnięcie obecnej przepustowości było możliwe przede wszystkim dzięki zaangażowaniu i profesjonalizmowi naszych pracowników, jak również inwestycjom w nowoczesne technologie i sprzęt.

Realizujemy kluczowe projekty infrastrukturalne. Przystępujemy do rozbudowy terminalu pasażerskiego od strony zachodniej. Nowa część obejmie m.in. 11 gate'ów, 3 wieże przyrędkowe, 54 stanowiska kontroli paszportowej, 20 bramek ABC do samodzielnej kontroli, halę odbioru bagażu dla strefy non-Schengen, nowoczesne poczekalnie przedodlotowe oraz rozbudowaną strefę komercyjno-gastronomiczną. Trwa przebudowa dawnego budynku cargo na tymczasowy terminal pasażerski Pre-Boarding Zone. Inwestycja ta pozwoli podnieść przepustowość odlotową o około 2 miliony pasażerów rocznie. Obiekt zostanie oddany do użytku w maju tego roku.

W tym roku Polska Agencja Żegludgi Powietrznej przeprowadzi również prace związane z nowym systemem nawigacyjnym ILS na krakowskim lotnisku, co dodatkowo zwiększy bezpieczeństwo i niezawodność operacji lotniczych, także w trudnych warunkach atmosferycznych. Jednocześnie chcemy przygotować przestrzeń pod przyszłe inwestycje, tak by infrastruktura lotniska odpowiadała perspektywom jego rozwoju – stąd nasza decyzja o budowie przestrzeni biurowych w nowym miejscu i zwolnieniu bardzo atrakcyjnego obszaru pod kolejny terminal pasażerski. Jest to niezbędne, bo z dużym optymizmem patrzę w przyszłość. Wierzę, że następne lata będą co najmniej równie udane, jak mijające i przyniosą pobicie kolejnych rekordów.

Serdecznie zachęcam do lektury naszego magazynu, w którym jak zwykle przybliżamy Państwu miejsca, do których można dolecieć #PROSTOzKRAKOWA. W tym wydaniu m.in. nasze zimowe nowości: Bilbao oraz Wilno, gorące Maroko dla aktywnych oraz mroźne Helsinki dla miłośników zimy. Szczegółnej uwadze polecam materiał poświęcony szopce Kraków Airport, którą można podziwiać w terminalu.

Łukasz Strutyński
Prezes Zarządu Kraków Airport

Ladies and gentlemen!

2025 was the best year in the history of our airport. The past few months have been exceptionally intense in terms of route network development. Never before have we recorded such dynamic growth in passenger traffic – at the end of the year, we served over 13 million passengers. This is a huge success, but also a challenge – especially since the current terminal was designed to handle 8 million passengers a year. Achieving the current capacity was possible primarily thanks to the commitment and professionalism of our employees, as well as investments in modern technologies and equipment.

We are implementing key infrastructure projects and starting the expansion of the passenger terminal on the western side. The new section will include 11 gates, 3 jet bridge towers, 54 passport control stations, 20 ABC gates for automated border control, a baggage claim hall for the non-Schengen zone, modern pre-departure lounges and an expanded commercial and catering area. The former cargo building is being converted into a temporary Pre-Boarding Zone passenger terminal. This investment will increase departure capacity by approximately 2 million passengers per year. The facility will open in May this year.

This year, the Polish Air Navigation Services Agency will also carry out work related to the new ILS navigation system at the Kraków Airport, which will further increase the safety and reliability of flight operations, even in difficult weather conditions. At the same time, we want to prepare space for future investments so that the airport's infrastructure matches its development prospects – hence our decision to build office space in a new location and free up a very attractive area for another passenger terminal. This is necessary as I am very optimistic about the future. I believe that the coming years will be at least as successful as the past ones and will bring new records.

I warmly invite you to read our magazine, in which, as usual, we introduce you to places you can #flyKRK. In this issue, you will find, among other things, our winter novelties: Bilbao and Vilnius; hot Morocco for the active, Bilbao and Vilnius, hot Morocco for the active, and frosty Helsinki for winter lovers. I particularly recommend the article on the nativity scene at the Kraków Airport, which can be admired in the terminal.

Łukasz Strutyński
President of the Kraków Airport Board

AIRGATE

Wydawca Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II, Kraków-Balice Sp. z o.o.,
ul. Kapitana Mieczysława Medweckiego 1, 32-083 Balice, www.krakowairport.pl

Redaktor naczelny Filip Łyszczek Redaktor prowadząca Olga Seweryn-Łubińska (Kraków Airport)

Reklama Marcin Lewicki, marcin@madmen.com.pl

Produkcja MADMEN Sp. z o.o., ul. Szlak 77/222, 31-153 Kraków, tel. (+48) 500 577 140, airgate@madmen.com.pl

Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

05

AIRPORT FLASH

Rok rekordów i nowych horyzontów.
Kraków Airport w 2025 roku
A Record-Breaking Year and New
Horizons. Kraków Airport in 2025

Statystyki
Statistics

Szopka Kraków Airport
Nativity Scene at the Kraków Airport

Helsinki / Helsinki

43

STYL ŻYCIA LIFESTYLE

POD LUPĄ / SPOTLIGHT:
REPUBLICA ZARZECZA
Kraina wileńskiej bohemy
REPUBLIC OF UŽUPIS
The Land of Lithuanian Bohemia

POZA MIASTEM / OUT AND ABOUT
TUBKAL
Najłatwiej dostępny czterotysięcznik?
TOUBKAL
The Most Accessible
Four-Thousand-Metre Peak?

KULTURA PO KRAKOSKU
/ CULTURE THE KRAKÓW WAY:
COLLEGIUM MAIUS
Sześć wieków akademickiej historii
COLLEGIUM MAIUS
Six Centuries of Academic History

15

PODRÓŻE TRAVEL

POCZUJ SIĘ JAK U SIEBIE / BE MY GUEST:
BILBAO
Duma Kraju Basków
BILBAO
The Pride of the Basque Country

3 DNI W / 3 DAYS IN:
Zimowe HELSINKI
Miasto saun i prostych przyjemności
HELSINKI
A City of Saunas and Simple Pleasures

#FLYKRRK
Kierunek: Kultura!
Direction: Culture!

Lot nad: OPERA GARNIER
Flight over: OPÉRA GARNIER

FOTO / PHOTO:
RZYM
ROME

Bilbao / Bilbao

Tubkal (Maroko) / Toubkal (Morocco)

a.d. 1893

POD ANIOŁAMI

RESTAURACJA
kuchnia polska

Restauracja Pod Aniołami jest miejscem niezwykłym. Swym historycznym wnętrzem z XIII wieku, antycznymi sprzętami oraz znakomitą kuchnią opartą na polskiej tradycji kulinarnej, przybliży naszym Szanownym Gościom nastrój średniowiecznego Królewskiego Krakowa. Restauracja słynie z marynowanych mięs, pieczonych w żywym ogniu drzewa bukowego i innych staropolskich potraw.

Restaurant Pod Aniołami – *Under the Angels* is an extraordinary place. The restaurant's historical 13th century interiors and brilliant cuisine based on Polish culinary traditions will make you soak up the atmosphere of the Medieval Kings' City of Cracow. The place is far-famed for its marinated meats, grilled over beech hardwood fire and other old Polish dishes.

RESTAURACJA POD ANIOŁAMI
Grodzka 35, Kraków | tel. 0048 12 421 39 99
podaniolami.pl | restauracja@podaniolami.pl

Baltona

Your Best Travel Companion

Szopkę Kraków Airport, wykonaną
w tradycji Szopek Krakowskich przez
Andrzeja Malika, podziwiać można
w ogólnodostępnej części terminalu
w strefie przylotów

The Kraków Airport Nativity Scene,
created in the tradition of the Kraków
Nativity Scenes by Andrzej Malik,
can be admired in the public area
of the terminal in the arrivals zone

AIRPORT FLASH

ROK REKORDÓW I NOWYCH HORYZONTÓW. KRAKÓW AIRPORT W 2025 ROKU

A RECORD-BREAKING YEAR AND NEW HORIZONS:
KRAKÓW AIRPORT IN 2025

2025 był najlepszym rokiem w dziejach krakowskiego lotniska – to czas dynamicznego rozwoju, ambitnych inwestycji i rekordowych wyników, które umocniły pozycję Krakowa na lotniczej mapie Europy.

2025 was the best year in the history of the Kraków Airport – a time of dynamic growth, ambitious investments, and record results, strengthening Kraków's position on the European aviation map.

REKORDOWY WZROST I EUROPEJSKA LIGA MISTRZÓW

Nigdy wcześniej nie obserwowaliśmy tak intensywnego wzrostu ruchu pasażerskiego. W porównaniu z analogicznymi miesiącami roku poprzedniego notowaliśmy wzrosty sięgające nawet **25 procent**. Dzięki temu krakowski port lotniczy dołączył do grona dużych lotnisk europejskich, obsługujących od **10 do 25 milionów pasażerów** rocznie. Co szczególnie istotne, według danych

RECORD GROWTH AND THE EUROPEAN CHAMPIONS LEAGUE

We have never seen such intense growth in passenger traffic before. Compared with the corresponding months of the previous year, we saw increases of up to **25 per cent**. As a result, the Kraków Airport joined the group of large European airports handling between **10 and 25 million passengers** per year. Importantly, according to ACI Europe data, we re-

ACI Europe przez cały rok pozostawaliśmy **liderem wzrostu** w tej kategorii.

Pod koniec 2025 roku licznik pasażerów zatrzymał się na imponującym poziomie **13 milionów**. To ogromny sukces – zwłaszcza że obecny terminal był projektowany z myślą o obsłudze około 8 milionów pasażerów rocznie.

NOWE KIERUNKI, NOWE MOŻLIWOŚCI

Minione miesiące były wyjątkowo intensywne również pod względem rozwoju siatki połączeń. W 2025 roku uruchomiliśmy wiele nowych kierunków, m.in. do Aberdeen, Castellón, Bukaresztu, Sofii, Paryża-Orly, Kopenhagi, Bergen, Genui, Bilbao, Tallinna, Wilna, Werony, Genewy, Liverpoolu oraz Rijadu. Szczególnym wydarzeniem było rozpoczęcie operacji przez nowego przewoźnika – Flynas – i inauguracja połączenia z Rijadem, które otworzyło Kraków na Bliski Wschód.

Łącznie oferowaliśmy **176 połączeń** do **135 lotnisk** w **38 krajach**. Z Krakowa operowało **29 linii lotniczych**, łącząc nasze miasto z **124 destynacjami** na całym świecie.

TECHNOLOGIA I LUDZIE – KLUCZ DO SUKCESU

Osiągnięcie tak wysokiej przepustowości było możliwe przede wszystkim dzięki zaangażowaniu i profesjonalizmowi pracowników Kraków Airport, a także dzięki konsekwentnym inwestycjom w nowoczesne technologie. Wśród nich warto wymienić **skanery CT**, testowane obecnie **systemy kontroli obuwia** oraz planowane wdrożenie **bodyscannerów**, które jeszcze bardziej usprawnią proces kontroli bezpieczeństwa i zwiększą komfort podróży.

Wysiłki lotniska w dążeniu do zapewnienia pasażerom jak najlepszej obsługi zostały docenione przez Międzynarodową Radę Portów Lotniczych. Kraków Airport po raz czwarty z rzędu uzyskało akredytację **ACI Customer Experience Accreditation** na poziomie 2 – potwierdzając, że doświadczenie pasażera jest jednym z naszych priorytetów.

INWESTYCJE, KTÓRE BUDUJĄ PRZYSZŁOŚĆ

W maju uruchomiony został nowy terminal **CARGO Kraków Airport**. Obiekt umożliwia jednoczesną obsługę sześciu pojazdów, oferuje dziewięć miejsc postojowych dla tirów i piętnaście dla samochodów dostawczych, dysponuje **2 300 m²** powierzchni magazynowej, a jego roczna przepustowość szacowana jest na **8 000 ton**.

Dzięki tej inwestycji możliwa stała się realizacja kolejnych kluczowych projektów infrastrukturalnych. Trwa przebudowa dawnego budynku cargo na tymczasowy

maintained **the growth leader** in this category throughout the year.

At the end of 2025, the number of passengers reached an impressive **13 million**. This was a major achievement, especially since the current terminal was designed to handle around 8 million passengers per year.

NEW DESTINATIONS, NEW OPPORTUNITIES

The past few months have also been exceptionally intense in terms of network development. In 2025, we launched many new destinations, including Aberdeen, Castellón, Bucharest, Sofia, Paris-Orly, Copenhagen, Bergen, Genoa, Bilbao, Tallinn, Vilnius, Verona, Geneva, Liverpool and Riyadh. The launch of operations by a new carrier, flynas, and the launch of a direct connection to Riyadh, which opened Kraków up to the Middle East, were particularly noteworthy events.

In total, we offered **176 connections** to **135 airports** in **38 countries**. **29 airlines** operated from Kraków, connecting our city with **124 destinations** around the world.

TECHNOLOGY AND PEOPLE – THE KEY TO SUCCESS

Achieving such high throughput was possible primarily thanks to the commitment and professionalism of the Kraków Airport employees, as well as consistent investments in modern technologies. These include **CT scanners**, **shoe screening systems** currently being tested, and the planned implementation of **body scanners**, which will further streamline the security screening process and enhance passenger comfort.

The airport's efforts to provide passengers with the best possible service have been recognised by the Airports Council International. The Kraków Airport has received **ACI Customer Experience Accreditation** Level 2 for the fourth time in a row, confirming that passenger experience is one of our priorities.

INVESTMENTS THAT BUILD THE FUTURE

In May, a new **cargo terminal** was launched at the Kraków Airport. The facility can handle six vehicles simultaneously, offers nine parking spaces for lorries and fifteen for delivery vans, has **2,300 m²** of storage space, and its annual capacity is estimated at **8,000 tonnes**.

Thanks to this investment, it has become possible to implement further key infrastructure projects. The former cargo building is being converted into a temporary passenger terminal – the **Pre-Boarding Zone**. This investment will increase the number of gates by six (i.e. by

terminal pasażerski – **Pre-Boarding Zone**. Inwestycja ta zwiększy liczbę gate'ów o sześć (czyli o 30 procent), a nowa infrastruktura o powierzchni około **1 700 m²** pozwoli zwiększyć przepustowość odlotową o około **2 miliony pasażerów** rocznie. Obiekt zostanie oddany do użytku przed sezonem letnim, w maju 2026 roku.

Równolegle przygotowywana jest rozbudowa terminalu pasażerskiego – przetarg na pierwszy etap tego procesu został ogłoszony jesienią.

LOTNISKO BLISKO LUDZI

Rok 2025 to także intensywne działania na rzecz lokalnych społeczności. Realizowane były projekty grantowe wspierające rozwój gmin ościennych – zarówno infrastrukturalne, związane z trwałym zagospodarowaniem przestrzeni publicznej (program **Blisko lotniska**), jak i inicjatywy społeczne wzmacniające współpracę mieszkańców w obszarach edukacji, bezpieczeństwa publicznego, dziedzictwa historycznego, kultury czy ochrony środowiska (program **Wspieramy Sąsiadów**). Kontynuowany był również **program poprawy komfortu akustycznego** dla mieszkańców Obszaru Ograniczonego Użytkowania Lotniska Kraków-Balice – inicjatywa mająca na celu minimalizowanie wpływu lotniska na otoczenie i podnoszenie jakości życia w jego sąsiedztwie.

EDUKACJA I DOSTĘPNOŚĆ

Kraków Airport aktywnie działało także na polu edukacji, realizując liczne inicjatywy za pośrednictwem Centrum Edukacji Lotniczej – z myślą o odbiorcach w każdym wieku i o różnych zainteresowaniach. Z inicjatywy lotniska po raz drugi odbyło się również **Forum Dostępność w transporcie**, poświęcone wymianie doświadczeń oraz prezentacji dobrych praktyk w obszarze mobilności.

PERSPEKTYWY NA 2026 ROK

Rok 2026 zapowiada się jako kolejny ważny etap w rozwoju Kraków Airport. Planujemy dalsze **wzmacnianie i dywersyfikację siatki połączeń** – zarówno w segmencie tras europejskich, jak i połączeń długodystansowych – tak, aby jeszcze lepiej odpowiadać na potrzeby pasażerów podróżujących w celach turystycznych i biznesowych.

Równolegle realizowane i przygotowywane inwestycje infrastrukturalne, w tym uruchomienie **Pre-Boarding Zone** oraz rozpoczęcie **I etapu rozbudowy terminalu pasażerskiego**, pozwolą nam zwiększać przepustowość i komfort obsługi w okresie intensywnego wzrostu ruchu. Wszystko to sprawia, że w nowy rok wchodzimy z ambicją dalszego rozwoju, gotowi na kolejne rekordy i nowe możliwości, jakie otwierają się przed Krakowem i jego lotniskiem. □

30 per cent), and the new infrastructure, with an area of approximately **1,700 m²**, will increase departure capacity by an estimated **2 million passengers** per year. The facility will open before the summer season, in May 2026.

At the same time, preparations are underway for the expansion of the passenger terminal – the tender for the first stage of this process was announced in autumn.

AIRPORT CLOSE TO PEOPLE

The year 2025 also saw intensive activities for the benefit of local communities. Grant projects were implemented to support the development of neighbouring municipalities – both infrastructure projects related to the sustainable development of public space (the **Close to the Airport** programme) and social initiatives strengthening cooperation between residents in the areas of education, public safety, historical heritage, culture and environmental protection (the **We Support Neighbours** programme). The programme to **improve acoustic comfort** for residents of the Kraków-Balice Airport Restricted Use Area was also continued – an initiative aimed at minimising the airport's impact on the surrounding area and improving the quality of life in its vicinity.

EDUCATION AND ACCESSIBILITY

The Kraków Airport has also been active in the field of education, implementing numerous initiatives through the Aviation Education Centre – for audiences of all ages and interests. On the airport's initiative, the **Accessibility in Transport Forum** was held for the second time, dedicated to the exchange of experiences and the presentation of good practices in the field of mobility.

OUTLOOK FOR 2026

The year 2026 promises to be another important stage in the development of the Kraków Airport. We plan to further **strengthen and diversify our route network** – both in the European and long-haul routes – in order to better meet the needs of passengers travelling for tourism and business purposes.

Concurrently implemented and prepared infrastructure investments, including the launch of the **Pre-Boarding Zone** and the **commencement of the first stage of the passenger terminal expansion**, will allow us to increase capacity and service comfort during periods of intense traffic growth. As a result, we are entering the new year with the ambition to continue our development, ready for new records and new opportunities that are opening up for Kraków and its airport. □

STATYSTYKI 2025

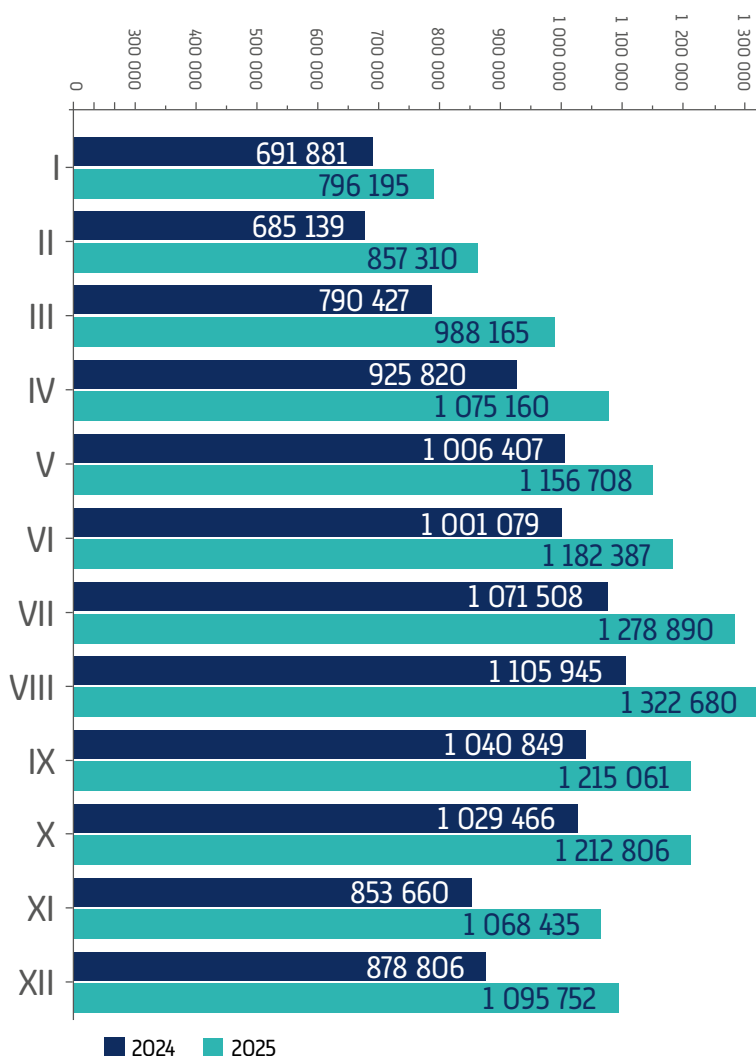
STATISTICS 2025

W grudniu obsłużyliśmy 1 095 752 pasażerów, a łączny wynik za 2025 rok wyniósł 13 248 355 podróżnych.

In December, we served 1,095,752 passengers, and the total result for 2025 was 13,248,355 travellers.

RUCH PASAŻERSKI

PASSENGER TRAFFIC

28-29.03

Początek sezonu Lato 2026
z letnią siatką połączeń
Start of the Summer 2026 season
with the summer timetable

30.03

Start nowego, całorocznego połączenia
PLL LOT do Barcelony – 4 loty tygodniowo
(pon., śr., pt., sob.)
Launch of a new year-round LOT Polish Airlines
connection to Barcelona – 4 flights per week
(Mon, Wed, Fri, Sat)

30.03

Rusza całoroczne połączenie PLL LOT
do Madrytu – 6 lotów tygodniowo
przez cały rok (z wyjątkiem świąt)
LOT Polish Airlines launches year-round service
to Madrid – 6 flights per week throughout
the year (except holidays)

30.03

5 lotów tygodniowo latem (pon., wt., czw., pt., nd.)
i 4 loty zimą (pon., czw., pt., nd.)
to propozycja PLL LOT z Krakowa do Rzymu
Five flights per week in summer (Mon, Tue, Thu, Fri,
Sun) and four flights in winter (Mon, Thu, Fri, Sun)
is LOT Polish Airlines' offer from Kraków to Rome

31.03

Nowe połączenie Wizz Air do Wenecji (VCE),
oferujące loty 3 razy w tygodniu (wt., czw., sob.)
New Wizz Air connection to Venice (VCE),
offering flights three times a week (Tue, Thu, Sat)

11.06

Startuje nowe połączenie do Abu Zabi obsługiwane
przez linię Etihad. Planowane są loty 3 razy
w tygodniu (wt., czw. i sob.)
A new connection to Abu Dhabi operated by Etihad
Airways is being launched. Flights are planned three
times a week (Tue, Thu and Sat)

SZOPKA KRAKÓW AIRPORT

NATIVITY SCENE AT THE KRAKÓW AIRPORT

Wśród zimowych symboli Krakowa jest jeden, który niezmiennie zachwyca zarówno mieszkańców, jak i podróżnych z całego świata. Szopki Krakowskie – barwne, strzeliste i pełne misternych detali – od ponad stu lat łączą sacrum Bożego Narodzenia z dumą z lokalnej architektury oraz nieograniczoną wyobraźnią twórców. To wyjątkowa tradycja, której nie sposób pomylić z żadną inną.

Among the winter symbols of Kraków, there is one that continues to delight both residents and travellers from all over the world. The Kraków Nativity Scenes – colourful, soaring and full of intricate details – have been combining the sacredness of Christmas with pride in local architecture and the boundless imagination of their creators for over a hundred years. It is a unique tradition that cannot be confused with any other.

MIASTO ZAMKNIĘTE W SZOPCE

Korzenie Szopek Krakowskich sięgają jasełek organizowanych w kościołach, jednak ich charakterystyczna forma ukształtowała się w XIX wieku. Wówczas twórcy zaczęli czerpać inspirację z panoramy miasta – wież kościoła Mariackiego, Wawelu, Sukiennic czy kopuły Kaplicy Zygmuntowskiej. Z czasem proste konstrukcje przekształciły się w bogato zdobione, wielopoziomowe dzieła sztuki ludowej.

A CITY CAPTURED WITHIN A NATIVITY SCENE

The roots of the Kraków Nativity Scenes go back to the nativity plays organised in churches, but their characteristic form was shaped in the 19th century. At that time, the creators began to draw inspiration from the city panorama – the towers of St. Mary's Church, Wawel Castle, the Cloth Hall and the dome of Sigismund's Chapel. Over time, simple structures were transformed into richly decorated, multi-level works of folk art.

Dziś Szopki Krakowskie to fantastyczne, najczęściej trójkątne budowle, pełne kolorów, złota i światła. Ich wielowarstwowa forma buduje wrażenie głębi i dynamiki, a wewnątrz wypełniają figurki nie tylko Świętej Rodziny, pasterzy i Trzech Króli, lecz także postaci znane z krakowskiego folkloru i codziennego życia miasta. To właśnie połączenie tradycji, lokalności i aktualnych odniesień sprawia, że każda szopka opowiada własną, niepowtarzalną historię.

Today, the Kraków Nativity Scenes are fanciful, mostly triangular structures, full of colours, gold and light. Their multi-layered form creates an impression of depth and dynamism, and the interiors are filled with figurines not only of the Holy Family, shepherds and the Three Kings, but also characters known from Kraków folklore and everyday city life. It is this combination of tradition, locality and current references that allows each nativity scene to tell its own unique story.

WYJĄTKOWE W SKALI ŚWIATOWEJ

Krakowskie szopkarstwo zostało wpisane na *Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO* oraz na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. Tradycja ta, unikatowa na skalę światową, jest pierwszym polskim wpisem na liście niematerialnego dziedzictwa UNESCO, co potwierdza jego wyjątkowość i znaczenie.

UNIQUE ON A GLOBAL SCALE

The Kraków Nativity Scene tradition has been inscribed on the *UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity* and on the *National List of Intangible Cultural Heritage*. This tradition, unique on a global scale, is the first Polish entry on the UNESCO Intangible Cultural Heritage List, confirming its exceptional and significance.

W HOŁDZIE TRADYCJI

Z potrzeby oddania hołdu tej wyjątkowej bożonarodzeniowej tradycji, na zlecenie Kraków Airport, powstała szopka lotnicza. Wyzwania jej stworzenia podjął się **Andrzej Malik** – wszechstronnie uzdolniony artysta-szopkarz, dla którego tworzenie szopek stało się życiową pasją. Pierwszą wykonał już jako pięciolatek, pod wpływem rodzinnej tradycji sięgającej kilku pokoleń. Od kilkunastu lat tworzy systematycznie, a w Konkursach Szopek Krakowskich uczestniczy niemal nieprzerwanie od 1995 roku.

Efektem tej współpracy jest szopka, która w wyjątkowy sposób łączy tradycję z nowoczesnością i doskonale wpisuje się w przestrzeń lotniska. Inspiracją stała się architektura Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice, a zwłaszcza charakterystyczne trójkątne „pryzmaty” przy wejściu do terminala. Jedną z wież artysta wzorował na nowej wieży kontroli lotów.

Kompozycję uzupełniają klasyczne elementy Szopki Krakowskiej: Wieże Mariackie, kopuła Kaplicy Zygmuntowskiej oraz detale zaczerpnięte z najpiękniejszych krakowskich kościołów i kamienic. Podstawa

IN HOMAGE TO TRADITION

In order to pay homage to this unique Christmas tradition, the Kraków Airport commissioned the creation of an aviation nativity scene. The challenge of creating it was taken up by **Andrzej Malik**, a multi-talented artist and nativity scene maker for whom creating nativity scenes has become a lifelong passion. He made his first one at the age of five, influenced by a family tradition dating back several generations. He has been creating them regularly for over a dozen years and has participated in the Kraków Nativity Scenes Competition almost continuously since 1995.

The result of this collaboration is a nativity scene that uniquely combines tradition with modernity and fits perfectly into the airport space. The inspiration came from the architecture of the John Paul II International Airport Kraków-Balice, especially the characteristic triangular ‘prisms’ at the entrance to the terminal. One of the towers was modelled on the new air traffic control tower.

The composition is complemented by classic elements of the Kraków Nativity Scenes: St. Mary's Tower, the dome of Sigismund's Chapel, and details taken from the most

konstrukcji została oddzielona od wież formą przypominającą skrzydło samolotu, a spiralne woluty symbolizują kłębiące się chmury – tak charakterystyczne dla panoramy Krakowa oglądanej z lotu ptaka. Bogata kolorystyka i zróżnicowane faktury nawiązują do tradycyjnego przepychu Szopek Krakowskich, tworząc wyrazisty kontrast i skutecznie przyciągając wzrok.

W warstwie narracyjnej znalazły się wszystkie klasyczne sceny Bożego Narodzenia – Święta Rodzina, aniołowie, pasterze i Trzej Królowie – a także bohaterowie krakowskich legend i jasełek, tacy jak Twardowski, krakowiacy czy górale. Nowoczesnym akcentem są figurki marszałków kierujących ruchem samolotów, które subtelnie łączą świąteczną opowieść z codziennością podróży.

TRADYCJA W DRODZE

Szopki Krakowskie – podobnie jak pasażerowie lotniska – pozostają w nieustannym ruchu: między przeszłością a teraźniejszością, sacrum a codziennością, lokalnością a światem. Oglądane przed wylotem lub po przylocie stają się zaproszeniem do odkrywania Krakowa nie tylko jako celu podróży, lecz także jako miasta żywej, twórczej tradycji, która potrafi wzbić się naprawdę wysoko.

Szopkę Kraków Airport można podziwiać w ogólnodostępnej części terminalu w strefie przylotów. □

beautiful churches and tenement houses in Kraków. The base of the structure is separated from the towers by a form resembling an aeroplane wing, and the spiral volutes symbolise the swirling clouds so characteristic of the Kraków's skyline when viewed from above. The rich colours and varied textures refer to the traditional splendour of the Kraków Nativity Scenes, creating a striking contrast and effectively attracting the eye.

The narrative layer includes all the classic Christmas scenes – the Holy Family, angels, shepherds and the Three Kings – as well as characters from Kraków legends and nativity plays, such as Twardowski, the Kraków folk and highlanders. A modern touch is added by the figures of aircraft marshallers guiding planes, which subtly combine the Christmas story with the everyday reality of travel.

TRADITION ON THE MOVE

The Kraków Nativity Scenes, like airport passengers, are constantly on the move: between the past and the present, the sacred and the everyday, the local and the global. Viewed before departure or after arrival, they become an invitation to discover Kraków not only as a travel destination, but also as a city of living, creative tradition that can fly remarkably high.

The Kraków Airport nativity scene can be admired in the public area of the terminal in the arrivals zone. □

ANDRZEJ MALIK ANDRZEJ MALIK

Prace Andrzeja Malika wyróżniają się przemyślaną kolorystyką i świadomą oszczędnością detalu. Artysta celowo ogranicza ornament, aby widz mógł skupić się na kompozycji całego dzieła. Choć wszystkie ozdoby wykonuje własnoręcznie, chętnie sięga po nowoczesne technologie – druk 3D czy cięcie laserowe – które pozwalają mu realizować najbardziej skomplikowane, cyfrowo projektowane elementy.

Andrzej Malik's works are distinguished by their thoughtful colour scheme and deliberate economy of detail. The artist deliberately limits ornamentation so that the viewer can focus on the composition of the entire work. Although he makes all the decorations himself, he eagerly uses modern technologies – 3D printing and laser cutting – which allow him to create the most complex, digitally designed elements.

KRAKÓW
AIRPORT
im. Jana Pawła II

Twoje wakacje z wylotem z Krakowa

LATO 2026

www.tui.pl

KRAKÓW ► BARCELONA

RYANAIR Wizz LOT

PLL LOT od sezonu LATO 2026
/ LOT Polish Airlines from the SUMMER 2026 season

Wieże strzegące wejścia
do Parku Güell – jednego
z flagowych projektów
Antoniiego Gaudiego
w Barcelonie

The towers guarding the
entrance to Parc Güell – one
of Antonio Gaudi's flagship
projects in Barcelona

PODRÓŻE TRAVEL

Światowej sławy Muzeum Guggenheima
to niewątpliwie perła w koronie hiszpańskiego Bilbao
The world-famous Guggenheim Museum
is undoubtedly the jewel in the crown of Bilbao, Spain

BILBAO

DUMA KRAJU BASKÓW

BILBAO: THE PRIDE OF THE BASQUE COUNTRY

Wyjątkowy mariaż baskijskiej tradycji z nowoczesnością sięgającą artystycznej awangardy oraz kuchnia uznawana przez wielu za najlepszą w Hiszpanii. Aż dziw bierze, że destynacja ta wciąż skrywa się w cieniu innych miast. Bilbao, stolica prowincji Biskaja, kusi wytrawnym pięknem i malowniczymi kontrastami. Tu odnajdziemy niezwykły zabytek techniki – najstarszy w świecie most gondolowy, a także zapierające dech w piersiach, potężne Muzeum Guggenheima z tytanu i szkła. A to przecież ledwie wstęp do nowej przygody w Kraju Basków!

A unique blend of Basque tradition and avant-garde modernity, combined with cuisine considered by many to be the best in Spain. It is surprising that this destination is still overshadowed by other cities. Bilbao, the capital of the province of Biscay, charms visitors with its refined beauty and picturesque contrasts. Here you will find an extraordinary technical monument – the world's oldest gondola bridge – as well as the breathtaking, imposing Guggenheim Museum made of titanium and glass. And this is just the beginning of a new adventure in the Basque Country!

TEXT

MARCIN
DREWS

Metropolia liczy blisko 350 tysięcy mieszkańców i przez lata była ważnym ośrodkiem przemysłowym. Po kryzysie przekształciła się w centrum kultury i stanowi dziś atrakcyjną, choć wciąż mało znaną destynację na mapie północnej Hiszpanii. Największe miasto Kraju Basków wraz z przyległymi miejscowościami tworzy Gran Bilbao – sięgający Oceanu Atlantyckiego obszar metropolitalny, który zaskakuje turystów różnorodnością atrakcji i gościnnością mieszkańców.

SZCZENIAK I TYTAN

Perłą w koronie Bilbao niewątpliwie pozostaje słynne **Muzeum Guggenheima**. Na jego straży stoi *Szczeniak* – blisko 10-metrowa instalacja ze stali i żywych kwiatów autorstwa samego Jeffa Koonsa, kontrowersyjnego amerykańskiego twórcy, który łączy w swych pracach wątki kultury popularnej i elitarnej. Olbrzymi west white terrier pokryty dywanem roślin rabatowych ma być pomnikiem sentymentalizmu, radości i optymizmu. Co ciekawe, piesek okresowo zmienia swe rozmiary, co stanowi zasługę rozrastających się na nim kwiatów.

The metropolis has a population of nearly 350,000 and has been an important industrial centre for many years. Following a period of economic decline, it transformed into a cultural centre and is now an attractive, though still little-known, destination on the map of northern Spain. The largest city in the Basque Country, together with the surrounding towns, forms Gran Bilbao – a metropolitan area stretching to the Atlantic Ocean, which surprises tourists with its variety of attractions and the hospitality of its inhabitants.

THE PUPPY AND THE TITAN

The famous **Guggenheim Museum** undoubtedly remains the jewel in Bilbao's crown. It is guarded by *Puppy* – a nearly 10-metre-high installation made of steel and live flowers by Jeff Koons himself, a controversial American artist who combines elements of popular and elite culture in his works. The giant West Highland White Terrier covered with a carpet of bedding plants is intended to be a monument to sentimentality, joy and optimism. Interestingly, the dog periodically changes size due to the flowers growing on it.

Another extremely distinctive form guarding the museum is *Maman* (French for *Mommy*) by Louise Bourgeois, the late French-American sculptor. It is a monumental spider made of steel and marble – so tall that visitors can walk between its legs! And although viewers suffering from arachnophobia tend to avoid the sculpture, the artist's intention was for *Maman* to be a tribute to fearless motherhood.

SERCE BILBAO THE HEART OF BILBAO

Casco Viejo, czyli Stare Miasto, to tętniące życiem serce Bilbao. Liczne sklepiki, tawerny i restauracje egzystujące w labiryncie wąskich uliczek ze strzelistymi kamienicami przyciągają turystów. Tu też odnajdą się pasjonaci historii i zabytków, zwłaszcza tych sakralnych, bowiem dzielnica poszczycić się może wspaniałymi świątyniami. Gotycko-renesansowy *kościół św. Antoniego* (San Antón) stanął tu już w XVI w., a dziś jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych symboli miasta – widnieje bowiem w herbie Bilbao i logo klubu piłkarskiego Athletic Bilbao. Warto też zobaczyć nieco młodszy *kościół św. Jana* z 1622 roku wzniesiony w stylu klasycystycznym, *kościół św. Mikołaja* z 1756 roku oraz najmłodszą w tym zestawieniu neogotycką *katedrę św. Jakuba* z początków XIX w.

Casco Viejo, or the Old Town, is the vibrant heart of Bilbao. Numerous shops, taverns and restaurants located in a maze of narrow streets with soaring tenement houses attract tourists. History and monument enthusiasts, especially those interested in sacred architecture, will also find something to their liking here, as the district boasts magnificent churches. The Gothic-Renaissance *Church of St. Anthony* (San Antón) was built here in the 16th century and is now one of the most recognisable symbols of the city, appearing in the coat of arms of Bilbao and the logo of the Athletic Bilbao football club. Also worth seeing are the slightly younger *Church of St. John* (1622), built in the classical style, *the Church of St. Nicholas* (1756), and the youngest in this list, the neo-Gothic *Cathedral of St. James* from the early 19th century.

1

3

2

1. Wielka pajęczycza *Mama* to jedna z wielu charakterystycznych form w otoczeniu muzeum / The giant spider *Maman* is one of many distinctive forms in the museum's surroundings.

2. 10-metrowy *Szczeniak* Jeffa Koonsa strzeże wejścia do Muzeum Guggenheima / Jeff Koons' 10-metre-tall *Puppy* guards the entrance to the Guggenheim Museum.

3. Wyjątkowe filary podtrzymujące bryłę *Azkuna Zentroa* stanowią symbol różnorodności światowej kultury / The unique pillars supporting the *Azkuna Zentroa* building symbolise the diversity of world culture.

Inną niezwykle charakterystyczną formą strzegącą muzeum jest *Mama* autorstwa Louise Bourgeois, nieżyjącej już rzeźbiarki francusko-amerykańskiej. To monumentalna pajęczycza ze stali i marmuru — tak wysoka, że zwiedzający mogą spacerować między jej odnóżami! I choć widzowie cierpiący na arachnofobię raczej omijają rzeźbę, w zamyśle autorki *Mama* stanowi hołd dla nieustraszonego macierzyństwa.

To jednak, co na zewnątrz szokuje i zachwyca najbardziej, to bryła samego muzeum, która w Hiszpanii rozpoznawalnością ustępuje chyba tylko dziełom Gaudiego! Obiekt zaprojektował Frank Owen Gehry, ikona dekonstruktywizmu. Budynek zdaje się przeczyć prawom geometrii, a jego eliptyczne krągłości widziane z lotu ptaka przywodzą na myśl mięsisty sukulenty lub rozłożysty kwiat magnolii. Bryła pokryta jest szkłem i blachą tytanową. Oba materiały wdzięcznie odbijają światło, sprawiając, że muzeum zdaje się zmieniać formę wraz z pogodą.

However, what shocks and delights visitors most is the building itself, which is probably second only to Gaudí's works in terms of recognition in Spain! It was designed by Frank Owen Gehry, an icon of deconstructivism and seems to defy the laws of geometry. Its elliptical curves, seen from a bird's eye view, bring to mind a fleshy succulent or a spreading magnolia flower. The structure is covered with glass and titanium sheet metal. Both materials reflect light gracefully, making the museum seem to change shape with the weather.

Inside, the museum houses a rich collection of contemporary art presented in as many as 19 galleries, 10 of which have a classic, regular shape, while the rest are an internal continuation of the main idea that guided the creator of the building.

The building is a work that has exceeded the most ambitious artistic and cultural expectations, contributing in an extraordinary way to the urban, economic and social revitalisation of the city and its surroundings. There is even talk of the 'Bilbao effect' — the opening of the museum almost immediately made the metropolis a tourist attraction!

**Niezwykła instalacja Richarda Serry w Muzeum Guggenheima
– patrz ramka poniżej**

Richard Serra's extraordinary
installation at the Guggenheim
Museum – see the box below

Wewnątrz odnajdziemy przebogłą kolekcję sztuki współczesnej prezentowaną w aż 19 galeriach, z których 10 ma klasyczny, regularny kształt, a pozostałe stanowią wewnętrzną kontynuację głównej idei, jaka przyświecała twórcy budowli.

Obiekt jest dziełem, które przerosło najambitniejsze oczekiwania artystyczne i kulturalne, przyczyniając się

FORTY-THREE COLUMNS

Those who still have energy left after a day spent in the museum should definitely visit **Azkuna Zentroa**. Over 100 years ago, this huge building with a classicist façade housed a warehouse for wine, olive oil and preserves. For six decades, it was one of the city's main commercial attractions. Over time, however, it fell into disrepair and was abandoned. As part of Bilbao's exten-

Z BAZYLEI DO BILBAO FROM BASEL TO BILBAO

Muzeum Guggenheima pochwalić się może niezwykłą instalacją, której twórcę – Richarda Serrę – wspominaliśmy już w materiale o Bazylei (Airgate 2/25), gdzie ustawił on przed teatrem słynne stalowe żagle, zapraszając do konfrontacji z przestrzenią i formą. W Bilbao znajduje się podobna, choć znacznie bardziej rozbudowana instalacja tego niezwykłego twórcy. **Kwestia czasu** pozwala widzowi dostrzec ewolucję form rzeźbiarskich artysty, od względnej prostoty podwójnej elipsy do złożoności spirali. Pracę podziwiać można w Galerii 104 na terenie Muzeum Guggenheima.

The Guggenheim Museum is home to an extraordinary installation by Richard Serra, whom we already mentioned in our article about Basel (Airgate 2/25), where he placed his famous steel sails bent into arches in front of the theatre, inviting visitors to confront space and form. Bilbao has a similar, though much more elaborate installation by this extraordinary artist. **The Matter of Time** allows the viewer to see the evolution of the artist's sculptural forms, from the relative simplicity of a double ellipse to the complexity of a spiral. The work can be admired in Gallery 104 at the Guggenheim Museum.

1. Linowa kładka dla pieszych Zubizuri stanowi kolejny w mieście symbol rewitalizacji / The Zubizuri footbridge is another symbol of revitalisation in the city.
2. Końcowa stacja kolejki na szczycie Artxanda, skąd rozciągają się widoki na panoramę Bilbao / The final station of the funicular at the summit of Artxanda, offering panoramic views of Bilbao.

w niezwykle sposób do urbanistycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji miasta i jego okolic. Mówi się wręcz o „efekcie Bilbao” — otwarcie muzeum niemal natychmiast uczyniło metropolię atrakcją turystyczną!

43 KOLUMNY

Kto zachowa siły po dniu spędzonym w muzeum, koniecznie winien stanąć w progach **Azkuna Zentroa**. Przeszło 100 lat temu ten ogromny obiekt o klasycystycznej fasadzie mieścił magazyn wina, oliwy i konserw. Przez sześć dekad był jedną z głównych atrakcji handlowych miasta, z czasem jednak podupadł i został opuszczony. W ramach szeroko zakrojonego programu rewitalizacji Bilbao budynek przebudowano wedle projektu Philippe'a Starcka, tworząc wyjątkowe centrum kultury, sztuki i rozrywki.

sive revitalisation programme, the building was redesigned by Philippe Starck to create a unique centre for culture, art and entertainment.

The completely transformed, modern interiors now house exhibition halls, cinemas, restaurants, a media library and a sports complex. Particularly noteworthy are the 43 pillars designed by Italian set designer Lorenzo Baraldi. Each has a unique shape, symbolising the diversity of world culture.

ENGINEERING MARVELS

Listed as a UNESCO World Heritage Site, the **Vizcaya Bridge** (*Puente de Vizcaya*) over the Nervión River con-

NIE TAK GORĄCO, JAK MYŚLISZ

NOT AS HOT AS YOU MIGHT THINK

Bilbao charakteryzuje się klimatem subtropikalnym typu oceanicznego. Położenie zapewnia regionowi łagodną zimę i nieupalne lato. Najchłodniejsze miesiące to grudzień i styczeń. Średnia temperatura w dzień wynosi wtedy około 13-14 stopni Celsjusza, w nocy natomiast 5-6.

Najcieplej jest od lipca do września, kiedy to w ciągu dnia możemy liczyć na 25-26 stopni, a w nocy 14-16.

Bilbao has a subtropical oceanic climate. Its location ensures mild winters and cool summers. The coldest months are December and January. The average daytime temperature is around 13-14 degrees, while at night it is 5-6 degrees.

The warmest months are July to September, when day-time temperatures reach 25-26 degrees and night-time temperatures reach 14-16 degrees.

Całkowicie zmienione, nowoczesne wnętrza goszczą teraz sale wystawowe, kina, restauracje, mediatekę i kompleks sportowy. Na szczególną uwagę zasługują 43 filary zaprojektowane przez włoskiego scenografa Lorenza Baralديو. Każdy ma unikalny kształt, co stanowi symbol różnorodności światowej kultury.

KIERUNKI REGULARNE REGULAR DESTINATIONS

KRAKÓW ► BILBAO

*sprawdź aktualny rozkład / check the current schedule

CUDA TECHNIKI

Wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO **Most Biskajski** (*Puente de Vizcaya*) nad rzeką Nervión łączy Portugalete i Getxo – dwie miejscowości w obrębie Gran Bilbao. Wzniesiona w 1893 roku konstrukcja służy podwieszanej na linach gondoli przewożącej ludzi i pojazdy. To pierwszy i najstarszy taki obiekt na świecie, a jego rozwiązania stanowiły istną rewolucję i stały się wzorem dla podobnych mostów w innych krajach. Wedle UNESCO, to *wyjątkowy wyraz technicznej kreatywności, w którym funkcjonalność i estetyczne piękno doskonale się łączą*. Co tu ważne, most działa do dziś, a przejażdżka „latającą” gondolą stanowi nie lada atrakcję. A to nie wszystko. W 50-metrowych filarach mostu zamontowano dwie windy dla zwiedzających, umożliwiające dostęp do przejścia nad peronem mostu, skąd rozciąga się widok na port i zatokę Abra.

Wielbiciele konstrukcji użytkowych, a zwłaszcza mostów, powinni też wejść na **Zubizuri**. To przepiękna, linowa kładka dla pieszych, wg projektu Santiago Calatravy, która zachwyca lekkością. Obiekt stanowi kolejny w mieście symbol rewitalizacji.

Tymczasem ledwie 250 metrów na północny wschód od Zubizuri, na placu **Funikularreko** odnajdziemy kolejny cud techniki. Tu bowiem funkcjonuje stacja

nects Portugalete and Getxo, two towns within Greater Bilbao. Built in 1893, the structure carries people and vehicles in a gondola suspended on cables. It is the first and oldest structure of its kind in the world, and its design was revolutionary, becoming a model for similar bridges in other countries. According to UNESCO, it is ‘a unique expression of technical creativity, in which functionality and aesthetic beauty are perfectly combined’. Importantly, the bridge is still in operation today, and a ride in a ‘flying’ gondola is a real attraction. And that's not all. Two lifts for visitors have been installed in the 50-metre pillars of the bridge. They provide access to a walkway above the bridge platform, offering views of the harbour and Abra Bay.

Fans of functional architecture, especially bridges, should also visit **Zubizuri**. It is a beautiful cable-stayed footbridge designed by Santiago Calatrava, which impresses with its lightness. The structure is another symbol of the city's revitalisation.

Meanwhile, just 250 metres north-east of Zubizuri, in **Funikularreko Plaza**, we find another marvel of technology. This is the starting point of a funicular railway,

Most Biskajski to pierwsza i najstarsza tego typu konstrukcja na świecie

The Vizcaya Bridge is the first and oldest structure of its kind in the world.

1. Skalista wysepka San Juan de Gaztelugatxe stała się tłem historii z popularnego serialu *Gra o Tron* / The rocky islet of San Juan de Gaztelugatxe became the backdrop for a story from the popular television series *Game of Thrones*.
2. *Pintxos*, czyli baskijska odmiana tapas to jeden przysmaków Bilbao / *Pintxos*, the Basque version of tapas, are one of Bilbao's delicacies.

początkowa linowo-terenowej kolejki, która od 1915 roku wspina się na górę **Artxanda** zboczem o maksymalnym nachyleniu blisko 45%. Trasę o długości 770 metrów wagoniki pokonują w 3 minuty – w tym czasie podziwiać można wspaniałe widoki na miasto. Sam szczyt zapewnia nie tylko najlepszą panoramę na całe Bilbao, ale i atrakcyjną ofertę gastronomiczną.

OD BONDA DO SMOKÓW

Bilbao i okolice to także łakomy kąsek dla pasjonatów *set jettingu*, czyli turystyki śladem lokacji filmowych. Tu właśnie kręcono pierwsze sceny filmu *Świat to za mało* o przygodach brytyjskiego agenta Jamesa Bonda. Budynek banku, z którego salwuje się ucieczką bohater grany przez Pierce'a Brosnana, stoi przy **Alameda de Mazarredo 63**. Mało tego, w filmie widzimy też kwitnącego *Szczeniaka* oraz niezwykłą bryłę Muzeum Guggenheima. Ta druga wraz z kładką Zubizuri pojawiła się też w słynnym filmie science fiction *Jupiter: Intronizacja*.

Największa niespodzianka filmowa nie tylko prowincji Biskaja, ale i całego Kraju Basków znajduje się nieco poza Bilbao – warto jednak ruszyć z miasta, by zobaczyć ją na własne oczy. 30 kilometrów na północ odnajdziemy skalistą wysepkę **San Juan de Gaztelugatxe**. Choć piękna, przez lata pozostawała szerzej nieznana.

which since 1915 has been climbing the slope of **Mount Artxanda** with a maximum gradient of nearly 45%. The carriages cover the 770-metre route in 3 minutes, during which time you can admire the magnificent views of the city. The summit itself not only offers the best panorama of the whole of Bilbao, but also an attractive range of restaurants.

FROM BOND TO DRAGONS

Bilbao and its surroundings are also a treat for set jetting enthusiasts, that is, tourists who follow film locations. It was here that the first scenes of the film *The World Is Not Enough* about the adventures of British agent James Bond were shot. The bank building from which the character played by Pierce Brosnan escapes is located at **Alameda de Mazarredo 63**. What's more, the film also features the blossoming *Puppy* and the unusual structure of the Guggenheim Museum. The latter, together with the Zubizuri footbridge, also appeared in the famous science fiction film *Jupiter Ascending*.

The biggest film surprise not only in the province of Biscay, but in the entire Basque Country, is located just outside Bilbao – but it is worth leaving the city to see it with your own eyes. Thirty kilometres to the north, we find the rocky island of **San Juan de Gaztelugatxe**. Although beautiful, it remained largely unknown for

Wszystko uległo zmianie, gdy na ekranach telewizorów zagościł serial *Gra o tron*. Tu bowiem kręcono scenę VII sezonu, w której Jon Snow po raz pierwszy zobaczył smoka! I choć serialowa twierdza wzniesiona na skale była tylko wytworem fantazji grafików 3D, malowniczy kamienny most z przeszło 230 stopniami, łączący wyspę ze stałym lądem, istnieje naprawdę! Ba, jest dziś jedną z najbardziej rozpoznawalnych lokacji filmowych w Europie.

BILBAO NA TALERZU

Gdy zgłodniejemy, warto ruszyć do **Casco Viejo**, czyli niezwyklej urody Starego Miasta znanego również jako *Siete Calles* (Siedem Ulic). To istne zagłębie restauracji, tawern, pubów i kawiarenek, gdzie czeka na nas znakomita kuchnia baskijska.

Na południu starówki, nad brzegiem rzeki, wznosi się z kolei **Mercado de la Ribera** — jedno z największych zadaszonych targowisk w Europie. Ogromny nacisk kładzie się tu na jakość i świeżość produktów oraz przetwory lokalne. Tu też odnajdziemy restauracje i bary specjalizujące się w kuchni baskijskiej.

Wśród tutejszych kulinariów wymienić należy przede wszystkim **pintxos**, czyli baskijską odmianę tapas — miniatury, lecz bogate przekąski podawane na chlebie. Miłośników ryb zachwyci natomiast tradycyjna stawa rybacka *marmitako* (zupa z tuńczyka) znad Morza Kantabryjskiego, lub *bonito* z pomidorami i papryką. Oczywiście nie brak też w Bilbao faszerowanych małż i szaszłyków z dorsza. □

years. Everything changed when the TV series *Game of Thrones* hit the screens. This is where the scene from season seven was filmed, in which Jon Snow saw a dragon for the first time! And although the fortress built on the rock in the series was only a figment of the imagination of 3D graphic designers, the picturesque stone bridge with over 230 steps connecting the island to the mainland really exists! In fact, it is now one of the most recognisable film locations in Europe.

BILBAO ON A PLATE

When you get hungry, head to **Casco Viejo**, the beautiful Old Town also known as *Siete Calles* (Seven Streets). It is a veritable hub of restaurants, taverns, pubs and cafés, where you can enjoy excellent Basque cuisine.

In the south of the old town, on the banks of the river, stands the **Mercado de la Ribera**, one of the largest covered markets in Europe. Here, great emphasis is placed on the quality and freshness of products and local preserves. You'll also find restaurants and bars specialising in Basque cuisine here.

Among the local culinary delights, **pintxos** — the Basque version of tapas, deserve a special mention. These are small yet richly topped bites served on bread.

Fish lovers will be delighted by the traditional fisherman's dish *marmitako* (a soup made with tuna) from the Cantabrian Sea, or *bonito* with tomatoes and peppers. Of course, Bilbao also offers stuffed mussels and cod skewers. □

METRO NA PLAŻĘ METRO TO THE BEACH

Bilbao ma własne metro, z czego turyści nie zawsze zdają sobie sprawę. I to nie byle jakie — cały system wraz ze stacjami i charakterystycznymi szklanymi tunelami-wejściami został zaprojektowany przez słynnego Normana Fostera — stąd ich lokalna nazwa **fosterios**. Funkcjonują tu trzy linie o wysokiej częstotliwości. Sieć ma łącznie przeszło 49 kilometrów, 31 podziemnych stacji i 18 naziemnych. Najdłuższa linia wiedzie przez całą aglomerację Gran Bilbao aż do wypoczynkowej miejscowości **Plentzia**, gdzie rozkoszować się można, chociażby przepiękną plażą w czystej, spokojnej zatoce.

Bilbao also has its own metro system, which tourists are not always aware of. And it is not just any metro system — the entire system, including the stations and distinctive glass tunnel entrances, was designed by the famous Norman Foster, hence their local name **fosterios**. There are three high-frequency lines operating here. The network has a total length of over 49 kilometres, with 31 underground stations and 18 above-ground stations. The longest line runs through the entire Greater Bilbao area to the resort town of **Plentzia**, where you can enjoy, for example, a beautiful beach in a clean, peaceful bay.

Charakterystyczna bryła Katedry w Helsinkach stała się jednym z symboli miasta, a schody prowadzące do kościoła – ulubionym miejscem spotkań mieszkańców
The distinctive shape of the Helsinki Cathedral has become one of the symbols of Helsinki, and the steps leading up to the church – a favourite meeting place for locals

ZIMOWE HELSINKI

MIASTO SAUN I PROSTYCH PRZYJEMNOŚCI

WINTER HELSINKI: A CITY OF SAUNAS AND SIMPLE PLEASURES

Helsinki zimą funkcjonują nieco inaczej niż większość europejskich stolic, co od razu widać po wyjściu z lotniska. Krótkie dni i niskie temperatury narzucają tempo, które nie sprzyja ani pośpiechowi, ani intensywnemu zwiedzaniu miasta. Warto zabrać ze sobą ciepłe ubrania i od razu zanurzyć się w miejskiej atmosferze, spacerując po ośnieżonych ulicach. Zima nie wyłącza tu życia, a Helsinki stawiają na rozwiązania, które pozwalają zachować równowagę między przebywaniem na zewnątrz a odpoczynkiem w ciepłych pomieszczeniach.

Helsinki has a distinctly different rhythm in winter than most European capitals, which is immediately apparent upon leaving the airport. Short days and low temperatures set a pace that discourages haste and intensive sightseeing. It is worth bringing warm clothes and immediately immersing yourself in the city atmosphere by walking along the snow-covered streets. Winter does not shut down life here, and Helsinki focuses on solutions that allow you to maintain a balance between being outside and resting in warm rooms.

TEXT

ANNA
ZUCHLIŃSKA

Podróżniczka, miłośniczka lotnictwa
i autorka bloga podróżniczego Wszędobylscy

Traveller, aviation enthusiast
and author of the travel blog Wszędobylscy

KIERUNKI REGULARNE
REGULAR DESTINATIONS

KRAKÓW ► HELSINKI

FINNAIR

*sprawdź aktualny rozkład / check the current schedule

Uwaga tutaj skupia się na tym, co najważniejsze: bliskości morza, kulturze saunowania i umiejętności korzystania z prostych przyjemności. Dla podróżnych to natomiast odpowiedni moment, by zobaczyć fińską stolicę bez sezonowego zgiełku, w bardziej autentycznej, spokojnej odsłonie. Nawet w styczniu centrum miasta zachowuje przyjemny charakter. Świąteczne iluminacje pozostają elementem krajobrazu dłużej niż w europejskich miastach, rozświetlając place i główne ulice w czasie najciemniejszych tygodni roku.

DZIEŃ 1

SERCE HELSINEK, ARCHITEKTURA
I PIERWSZE SMAKI MIASTA

Pierwszy dzień w fińskiej stolicy najlepiej przeznaczyć na spokojny spacer po centrum miasta. Zimą architektura Helsinek staje się bardziej wyrazista – brak zieleni i mniejszy ruch turystyczny sprawiają, że łatwiej dostrzec skalę budynków i uliczny rytm.

Swoje kroki warto najpierw skierować na **Plac Senacki**. To jeden z najlepszych przykładów fińskiego podejścia do urbanistyki: z jednej strony monumentalnego, a z drugiej

The focus here is on what matters most: proximity to the sea, sauna culture and the ability to enjoy simple pleasures. For travellers, this is the perfect time to see the Finnish capital without the seasonal hustle and bustle, in a more authentic and peaceful setting. Even in January, the city centre retains its pleasant character. Christmas lights remain part of the landscape longer than in other European cities, illuminating squares and main streets during the darkest weeks of the year.

DAY 1

THE HEART OF HELSINKI, ARCHITECTURE
AND FIRST TASTES OF THE CITY

The best way to spend your first day in the Finnish capital is to take a leisurely stroll through the city centre. In winter, Helsinki's architecture becomes more expressive – the lack of greenery and fewer tourists make it easier to see the scale of the buildings and the rhythm of the streets.

It is worth heading first to **Senate Square**. It is one of the best examples of the Finnish approach to urban

ŚWIATŁO W ŚRODKU ZIMY

LIGHT IN THE MIDDLE OF WINTER

Jak co roku na początku stycznia miasto rozświetla festiwal *Lux Helsinki*. Od 6 do 11 stycznia 2026 roku instalacje świetlne pojawiają się w centrum miasta, w parkach i galeriach. To wydarzenie, które idealnie wpisuje się w zimowy charakter Helsinek, nadając mu wyjątkowego klimatu i zachęcając do zwolnienia tempa.

As every year, at the beginning of January, the city lights up with the *Lux Helsinki* festival. From 6 to 11 January 2026, light installations will appear in the city centre, parks and galleries. This event fits seamlessly into Helsinki's winter landscape, giving it a unique atmosphere and encouraging visitors to slow down.

wcale nie przytłaczającego. W samym sercu placu wznosi się zbudowana w połowie XIX wieku **katedra** z imponującą zieloną kopułą, otoczoną czterema mniejszymi. Charakterystyczna bryła świątyni stała się jednym z symboli Helsinek, a schody prowadzące do kościoła – ulubionym miejscem spotkań mieszkańców.

Idąc dalej, łatwo zauważyć, jak płynnie przenikają się tutaj różne epoki architektoniczne. Historyczne kamienice sąsiadują z nowoczesnymi realizacjami, a miasto zachowuje spójność mimo różnorodności form. Ważnym punktem na mapie współczesnych Helsinek jest bez wątpienia **Biblioteka Oodi**. To nie tylko instytucja kulturalna – Finowie spotykają się tu, pracują, odpoczywają i spędzają czas z rodziną. Oodi doskonale pokazuje, jak dużą wagę przywiązuje się w Finlandii do jakości przestrzeni publicznych: ogólnodostępnych i zaprojektowanych z myślą o codziennym użytkowaniu. Obiekt można zwiedzać we własnym tempie, odkrywając niespiesznie kolejne piętra. Znajdziemy tutaj nie tylko wypożyczalnię książek. Na odwiedzających czekają także tętniące życiem kawiarenki, kino i strefy zabaw, spokojne zakątki, w których można zaszyć się z książką w ręku oraz imponujący taras z widokiem na miasto.

planning: monumental on the one hand, but not at all overwhelming on the other. In the heart of the square stands the mid-19th-century **cathedral** with its impressive green dome, surrounded by four smaller ones. The distinctive shape of the temple has become one of the symbols of Helsinki, and the steps leading to the church – a favourite meeting place for locals.

Moving on, it is easy to see how different architectural eras blend seamlessly here. Historic tenement houses stand side by side with modern developments, and the city retains its cohesion despite the diversity of forms. An important point on the map of contemporary Helsinki is undoubtedly the **Oodi Library**. It is not only a cultural institution – Finns meet there, work, relax and spend time with their families. Oodi perfectly illustrates the importance attached in Finland to the quality of public spaces: accessible to all and designed for everyday use. Visitors can explore the building at their own pace, discovering each floor at their leisure. It is not just a book lending place. Inside, there are also lively cafés, a cinema and play areas, quiet corners where you can hide away with a book, and an impressive terrace overlooking the city.

1+2. Biblioteka Oodi. To nie tylko instytucja kulturalna – Finowie spotykają się tu, pracują, odpoczywają i spędzają czas z rodziną. Znajdziemy tutaj kawiarenki, kino, strefy zabaw, spokojne zakątki, w których można zaszyć się z książką w ręku oraz imponujący taras z widokiem na miasto

/ Oodi Library. It is not just a cultural institution – Finns meet here, work, relax and spend time with their families. There you will find cafés, a cinema, play areas, quiet corners where you can hide away with a book in your hand, and an impressive terrace overlooking the city

1

2

W.

3+4. Wieczorny spacer zimowymi Helsinkami
ma swój niepowtarzalny klimat
/ An evening stroll through Helsinki in winter
has its own unique atmosphere.

Zwiedzanie w zimowej aurze sprzyja apetytowi. Na lunch warto zajrzeć do **Hakaniemi Market Hall**, jednego z najważniejszych punktów na kulinarnej mapie Helsinek. W zabytkowej hali targowej można spróbować lokalnych specjalów: od klasycznej zupy lososiowej przez ryby i dania kuchni skandynawskiej aż po słodkie wypieki. To miejsce, do którego chętnie przychodzą zarówno mieszkańcy, jak i turyści, a w chłodne dni szczególnie docenia się jego ciepłą, gwarną atmosferę.

Spacerując dalej w kierunku portu, miasto stopniowo otwiera się na morze. Zimą nabrzeża Helsinek mają szczególny urok: zamarzająca tafla Bałtyku i statki przecinające lód potęgują wrażenie surowości natury. To dobry moment na krótką przerwę i spojrzenie na miasto z innej perspektywy. Przejażdżka **SkyWheel Helsinki** pozwala zobaczyć panoramę fińskiej stolicy z góry. Przed nami stopniowo rozpościera się widok na port, dachy centrum i morze otaczające miasto.

Wieczór warto przeznaczyć na dalsze poznawanie kulinarnej strony miasta. Helsinki coraz wyraźniej zaznaczają swoją obecność na scenie *fine dining*. Stolica Finlandii może obecnie pochwalić się czterema restauracjami wyróżnionymi jedną gwiazdką Michelin oraz jedną z dwiema gwiazdkami. Wizyta w którejś z nich to doskonała okazja, by rozsmakować się w lokalnych produktach w nowoczesnej odsłonie.

Sightseeing in winter weather whets the appetite. For lunch, it is worth visiting **Hakaniemi Market Hall**, one of the most important spots on Helsinki's culinary map. In the historic market hall, you can try local specialities: from classic salmon soup, through fish and Scandinavian dishes, to sweet pastries. It is a place that both locals and tourists love to visit, and on cold days, its warm, bustling atmosphere is particularly appreciated.

As you walk further towards the harbour, the city gradually opens up to the sea. In winter, Helsinki's waterfront has a special charm: the frozen surface of the Baltic Sea and ships cutting through the ice enhance the impression of nature's harshness. This is a good moment to take a short break and look at the city from a different perspective. A ride on **SkyWheel Helsinki** offers a panoramic view of the Finnish capital. The harbour, the rooftops of the city centre and the surrounding sea gradually unfold below.

You can spend the evening exploring the culinary side of the city. Helsinki is increasingly making its mark on the fine dining scene. The Finnish capital currently boasts four restaurants with one Michelin star and one with two stars. A visit to one of them is a great opportunity to savour local products in a modern setting.

1

DAY 2

MUSEUMS, A CHURCH IN A ROCK AND A SAUNA BY THE SEA

The second day is a good time to learn about Finland's interesting but complex history. The winter months are definitely conducive to visiting museums, and Helsinki offers a wide selection in this regard.

A good starting point is the **Finnish National Museum**, which has the country's largest collection dedicated to the history of Finland: from prehistoric times to the present day. The exhibitions allow you to understand how Finnish identity was formed and how important nature, the harsh climate and geographical location were in shaping it.

2

1. Przejażdżka SkyWheel Helsinki pozwala zobaczyć panoramę fińskiej stolicy z góry / A ride on SkyWheel Helsinki offers a panoramic view of the Finnish capital

2. Kościół Tempeliaukio wykuty bezpośrednio w skale / Tempeliaukio Church was carved directly into the rock

3. Czerwona drewniana chatka Café Regatta doskonale oddaje klimat fińskiej wsi / The red wooden hut of Café Regatta perfectly captures the atmosphere of the Finnish countryside.

DZIEŃ 2

MUZEUM, KOŚCIÓŁ W SKALE I SAUNA NAD MORZEM

Drugi dzień to czas, by zapoznać się z ciekawą, acz złożoną historią Finlandii. Zimowe miesiące zdecydowanie sprzyjają zwiedzaniu muzeów, a Helsinki oferują w tym zakresie całkiem bogaty wybór.

Dobrym punktem wyjścia jest **Fińskie Muzeum Narodowe**, posiadające największe w kraju zbiory poświęcone historii Finlandii: od czasów prehistorycznych aż po współczesność. Ekspozycje pozwalają zrozumieć, jak kształtowała się fińska tożsamość oraz jak ważną rolę odgrywały w niej natura, surowy klimat i położenie geograficzne.

3

Kolejnym przystankiem może być **Ateneum**, najważniejsze muzeum sztuki w Finlandii. Skupia się ono na malarstwie, prezentując zarówno klasyków fińskiej sztuki, jak i wybrane dzieła europejskich mistrzów, m.in. van Gogha czy Cézanne'a. **Muzeum im. Sinebrychoffa** pokazuje z kolei kolekcję starej sztuki Finlandii i Europy w bardziej kameralnym otoczeniu, a **Muzeum Miasta Helsinki** natomiast przybliża historię stolicy z perspektywy życia jej mieszkańców.

Po spotkaniu ze sztuką i historią miasta warto zatrzymać się na kawę. Finowie są światowymi liderami w spożyciu małej czarnej, a jasne palenie ziaren sprawia, że napój ma delikatniejszy smak i towarzyszy mieszkańcom przez cały dzień. W Helsinkach nie brakuje przytulnych kawiarni, a jedna z najbardziej kultowych, **Café Regatta**, położona jest nieco poza centrum miasta, w dzielnicy Töölö. Czerwona drewniana chatka doskonale oddaje klimat fińskiej wsi. Sam budynek powstał w 1887 roku jako magazyn na sieci rybackie, a kawiarnia działa w tym miejscu od 2002 roku. Zimą można napić się gorącej czekolady lub kawy przy zewnętrznym kominku, podpiekając kielbaski i obserwując zamrożone morze. Café Regatta słynie też z cynamonowych bułek, jagodowych ciast i swobodnej, relaksującej atmosfery.

Po południu warto zobaczyć jeden z najbardziej charakterystycznych obiektów Helsinek. **Kościół Tempeliakio** został wykuty bezpośrednio w skale. Surowe kamienne ściany, miedziana kopuła i naturalne światło wpadające przez wąski pas okien tworzą wnętrze, które łączy architekturę z naturą w sposób typowy dla fińskiej myśli architektonicznej.

The next stop could be the Ateneum, Finland's most important art museum. It focuses on paintings, presenting both Finnish classics and selected works by European masters, including van Gogh and Cézanne. The **Sinebrychoff Art Museum**, on the other hand, displays a collection of old Finnish and European art in a more intimate setting, while the **Helsinki City Museum** presents the history of the capital from the perspective of its inhabitants.

After encountering the art and history of the city, it is worth stopping for a coffee. The Finns are world leaders in coffee consumption, and the light roasting of the beans gives the drink a milder flavour and accompanies the locals throughout the day. Helsinki has no shortage of cosy cafés, and one of the most iconic, **Café Regatta**, is located just outside the city centre in the Töölö district. The red wooden hut perfectly captures the atmosphere of the Finnish countryside. The building itself was built in 1887 as a warehouse for fishing nets, and the café has been operating here since 2002. In winter, you can enjoy hot chocolate or coffee by the outdoor fireplace, roasting sausages and watching the frozen sea. Café Regatta is also famous for its cinnamon rolls, blueberry cakes and relaxed, laid-back atmosphere.

In the afternoon, it is worth seeing one of Helsinki's most distinctive buildings. **Tempeliakio Church** was carved directly into the rock. The raw stone walls, copper dome and natural light streaming through a narrow strip of windows create an interior that combines architecture and nature in a way that is typical of Finnish architectural thinking.

ZAPLANUJ PODRÓŻ DO FINLANDII PLAN YOUR TRIP TO FINLAND

Jak zaplanować city break w fińskiej stolicy? To proste! Linie lotnicze Finnair oferują bezpośrednie połączenie z Krakowa do Helsinek. Loty do Finlandii realizowane są **codziennie** (w wybrane dni nawet dwa razy dziennie), a rejs trwa ok. dwóch godzin.

Z lotniska Vantaa do centrum miasta szybko i sprawnie można dotrzeć pociągiem, a podróż zajmuje pół godziny.

Helsinki są wystarczająco blisko, by polecieć na kilka dni i wystarczająco daleko, by poczuć prawdziwą mroźną aurę.

How to plan a city break in the Finnish capital? It's easy! Finnair offers direct flights from the Kraków Airport to Helsinki. Flights to Finland operate **daily** (on selected days even twice a day), and the flight takes about two hours.

You can quickly and easily reach the city centre from Vantaa Airport by train, and the journey takes half an hour.

Overall, Helsinki is close enough to fly to for a few days and far enough away to experience the real cold weather.

1

Wieczór to idealny moment na saunę! Kultura saunowania jest tak integralną częścią fińskiego życia, że została nawet wpisana na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO. W całej Finlandii saun jest ponad trzy miliony! Już od wieków były one uważane za świętą strefę, w której ludzie oczyszczają swoje ciała i umysły. Ich znaczenie wyraźnie rośnie właśnie zimą, oferując w chłodne dni możliwość regeneracji i odpoczynku. W Helsinkach działa wiele saun, w tym nowoczesne kompleksy położone tuż nad samym morzem, takie jak **Löyly**. Po wyjściu z sauny wiele osób decyduje się na krótką kąpiel w lodowatej wodzie. Taki rytuał traktowany jest jako naturalny element dbania o zdrowie i równowagę.

DZIEŃ 3 SUOMENLINNA, NATURA I SPOKOJNE POŻEGNANIE Z MIASTEM

Trzeci dzień warto rozpocząć od wizyty w **Suomenlinnie**, XVIII-wiecznej twierdzy morskiej wpisanej na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Kompleks rozciąga się na kilku wyspach u wejścia do portu i jest łatwo dostępny promem z centrum miasta. Statki odpływają z Kauppatori, rejs trwa kilkanaście minut i sam w sobie stanowi przyjemne doświadczenie, pozwalające spojrzeć na Helsinki od strony morza.

Zimą Suomenlinna nabiera wyjątkowo surowego charakteru. Ośnieżone fortyfikacje, kamienne mury i widok na skute lodem wody Bałtyku tylko podkreślają militarną przeszłość tego miejsca. Niegdyś twierdza pełniła funkcję

The evening is the perfect time for a visit to the sauna. This tradition is so integral to Finnish life that it has even been inscribed on UNESCO's list of intangible heritage. There are over three million saunas throughout Finland! For centuries, they have been considered a sacred space where people cleanse their bodies and minds. Their importance clearly increases in winter, offering an opportunity for regeneration and rest on cold days. There are many saunas in Helsinki, including modern complexes located right by the sea, such as **Löyly**. After leaving the sauna, many people decide to take a quick dip in the icy water. This ritual is considered a natural part of maintaining health and balance.

DAY 3 SUOMENLINNA, NATURE AND A PEACEFUL FAREWELL TO THE CITY

The third day is worth starting with a visit to **Suomenlinna**, an 18th-century sea fortress listed as a UNESCO World Heritage Site. The complex stretches across several islands at the entrance to the harbour and is easily accessible by ferry from the city centre. Ferries depart from Kauppatori, and the journey takes about ten minutes, which is a pleasant experience in itself, allowing you to see Helsinki from the sea.

In winter, Suomenlinna takes on a particularly austere character. Snow-covered fortifications, stone walls and views of the ice-covered Baltic Sea only emphasise the military past of this place. Once a defensive strong-

obronną, strzegąc miasta przed wrogiem od strony morza; dziś to jedno z ulubionych miejsc mieszkańców na długie spacery.

Po powrocie do miasta warto skorzystać jeszcze z tutejszych atrakcji na świeżym powietrzu. **Miejskie lodowiska** są w tym okresie powszechnie dostępne, a narciarstwo biegowe należy do najpopularniejszych form ruchu. Trasy prowadzą m.in. przez **Park Helsingin Keskuspuisto i Paloheinä**, pokazując jak blisko natury funkcjonują Helsinki.

Alternatywą jest całodniowa wycieczka do **Parku Narodowego Nuuksio**, oddalonego od centrum Helsinek o niecałe czterdzieści kilometrów. Zamrożnięte jeziora, ośnieżone ścieżki i ponad trzydzieści kilometrów oznakowanych szlaków pieszych pozwalają doświadczyć fińskiej przyrody nawet w środku zimy.

Ostatni wieczór w Helsinkach dobrze spędzić bez planu, pozwalając sobie na niespieszny spacer i obserwację codziennego życia miasta. Światła odbijające się w wodzie, ciche ulice i bliskość morza tworzą atmosferę, która zostaje w pamięci dłużej niż lista odwiedzonych miejsc. □

hold guarding the city from the sea, today it is one of the locals' favourite places for long walks.

After returning to the city, it is worth taking advantage of the local outdoor attractions. **City ice rinks** are widely available during this period, and cross-country skiing is one of the most popular forms of exercise. The trails lead through **Helsingin Keskuspuisto Park** and **Paloheinä**, among other places, showing how close Helsinki is to nature.

An alternative is a day trip to **Nuuskio National Park**, less than forty kilometres from the centre of Helsinki. Frozen lakes, snow-covered paths and over thirty kilometres of marked hiking trails allow you to experience Finnish nature even in the middle of winter.

The last evening in Helsinki is best spent without a plan, allowing yourself to take a leisurely stroll and observe the everyday life of the city. The lights reflecting in the water, the quiet streets and the proximity of the sea create an atmosphere that stays in your memory longer than the list of places you have visited. □

1. Położone tuż nad samym morzem sauny Löyly – po wyjściu z nich wiele osób decyduje się na krótką kąpiel w lodowatej wodzie / Located right by the sea, the Löyly sauna – after leaving it, many people decide to take a quick dip in the icy water

2. Miejskie lodowiska są w okresie zimowym popularnym sposobem na spędzanie czasu / During winter, municipal ice rinks are a popular way of spending time

3. Zimowy spacer przy Kościele św. Jana / A winter walk near the St. John's Church

KIERUNEK DIRECTION

KULTURA!

CULTURE! TEXT: ADRIANA GOŁĘBIEWSKA

Pierre-Auguste Renoir, 'The Boat', 1878
Museum Langmatt, Stiftung Sidney
and Jenny Brown, Baden, Switzerland

FRANCUSKI IMPRESJONIZM

► DO 8.02 ► WIEDŃ

W Dolnym Belwederze aktualnie podziwiać można arcydzieła z jednej z najstarszych prywatnych kolekcji impresjonizmu w Europie, zbiorów Jenny i Sidneya Brownów. Od 1908 roku para gromadziła dzieła Cézanne'a, Moneta, Renoira, Pissarra, Cassatt i Gauguina z myślą o nowoczesnym, otwartym społeczeństwie. To nie tylko wystawa obrazów, ale i opowieść o sztuce, która wyszła z prywatnych wnętrz willi Langmatt, by dziś inspirować publiczność całej Europy.

FRENCH IMPRESSIONISM
until 8.02, Vienna

The Lower Belvedere presents masterpieces from one of the oldest private collections of Impressionism in Europe – the collection of Jenny and Sidney Brown. From 1908 onwards, they collected works by Cézanne, Monet, Renoir, Pissarro and Gauguin, among others, which are now accessible to a wide European audience.

KRAKÓW ► WIEDŃ

RYANAIR Austrian

► belvedere.at

Fot. Schaatsbaan Museumplein

MUSEUMPLEIN ICE RINK

► DO 6.02 ► AMSTERDAM

Między Rijksmuseum, Concertgebouw i Muzeum Van Gogha – tam, gdzie w latach 1887-1937 funkcjonowało legendarne lodowisko, znów rozbrzmiewa odgłos ślizgających się łyżew. Dziś można zanurzyć się w tej tradycji na nowo: sunąć po lodzie, pić gorącą czekoladę, a potem skosztować tradycyjnej kuchni i rozkoszować się zimową magią miasta. Na miejscu działa restauracja, a bar plenerowy pomieści nawet tysiąc osób! Lodowisko jest dostępne dla osób z niepełnosprawnościami.

MUSEUMPLEIN ICE RINK
until 6.02, Amsterdam

Right where the legendary ice rink operated between 1887 and 1937, the sound of skating can be heard once again. Today, you can immerse yourself in this tradition once again: glide across the ice, drink hot chocolate and sample traditional cuisine, enjoying the winter magic of the city. There is a restaurant, and the outdoor bar can accommodate up to a thousand people! The rink is accessible to people with disabilities.

KRAKÓW ► AMSTERDAM

easyJet KLM

► schaatsbaanmuseumplein.nl

Fot. Copenhagen Light Festival

FESTIWAL ŚWIATŁA

► 30.01 DO 22.02 ► KOPENHAGA

Tegoroczna edycja Festiwalu Światła to propozycja dla tych, którzy chcą zobaczyć miasto z zupełnie innej perspektywy – z pokładu łodzi płynącej wzdłuż oświetlonych kanałów i nabrzeży. Kilkadziesiąt instalacji świetlnych stworzonych przez duńskich i międzynarodowych artystów pojawi się na trasie w obrębie centrum miasta i portu, zamieniając zimową Kopenhagę w poetycki spektakl.

COPENHAGEN LIGHT FESTIVAL
30.01-22.02, Copenhagen

This year's edition of the Light Festival is an opportunity for those who want to see the city from a completely different perspective – from the deck of a boat sailing along illuminated canals and quays. Dozens of light installations created by Danish and international artists will appear along the route within the city centre and harbour, transforming winter Copenhagen into a poetic spectacle.

KRAKÓW ► KOPENHAGA

norwegian ✕ SAS
RYANAIR

► copenhagenlightfestival.org

Fot. 123rf.com

FESTIWAL ŚW. PATRYKA

► 14-17.03 ► DUBLIN

Festiwal św. Patryka to barwne, wielokulturowe święto Irlandii i jej mieszkańców. W marcu Dublin rozbrzmiewa muzyką, śmiechem i opowieściami. Przez cztery dni trwają parady, występy i wydarzenia prezentujące zarówno tradycyjną, jak i współczesną kulturę Zielonej Wyspy. To święto, które łączy Irlandczyków i przyjaciół Irlandii z całego świata we wspólnym tańcu, śmiechu i celebracji dziedzictwa.

ST. PATRICK'S FESTIVAL
14-17.03, Dublin

St. Patrick's Festival is a colourful, multicultural celebration of Ireland and its people. In March, Dublin resounds with music, laughter and stories. For four days, there are parades, performances and events showcasing both traditional and contemporary culture of the Emerald Isle. It is a celebration that brings together Irish people and friends of Ireland from around the world in shared laughter and celebration of heritage.

KRAKÓW ► DUBLIN

RYANAIR

► stpattricksfestival.ie

STO LAT ART DECO

► DO 26.04 ► PARYŻ

Musée des Arts Décoratifs świętuje stulecie Art Deco – stylu, który w latach 20. XX w. odmienił sztukę i luksus. Na wystawie zobaczymy kultowe dzieła Groulta, Ruhlmana czy Lanvin, a także kabinę z 1926 roku i pełnowymiarowe wnętrza nowego Orient Expressu, symbolu podróży w stylu Art Deco. Ponad 1000 obiektów: meble, szkice, biżuteria (w tym ta od Cartiera) i moda – to podróż przez wiek elegancji, geometrii i zmysłowych form, która inspirowała do dziś.

ONE HUNDRED YEARS OF ART DECO
until 26.04, Paris

The Musée des Arts Décoratifs is celebrating the centenary of Art Deco – a style that transformed art and luxury in the 1920s. The exhibition features iconic works by Groult, Ruhlmann and Lanvin, as well as a 1926 cabin and full-scale interiors of the new Orient Express, a symbol of Art Deco travel. Over 1,000 objects: furniture, sketches, jewellery and fashion – a journey through a century of elegance, geometry and sensual forms.

KRAKÓW ► PARYŻ

AIRFRANCE / LOT
RYANAIR easyJet

► madparis.fr

ARCHIWA WESA ANDERSONA

► DO 26.07 ► LONDYN

Muzeum Designu otrzymało bezprecedensowy dostęp do osobistych archiwów Wesa Andersona. Wystawa obejmuje ponad 700 obiektów, w tym cukierkowo-różowy model hotelu Grand Budapest, automaty z *Asteroid City*, storyboardy, szkice, miniaturowe plany zdjęciowe i kostiumy. To podróż przez kolory, detale i rzemiosło, które na nowo zdefiniowały filmowy styl.

WES ANDERSON: THE ARCHIVES
until 26.07, London

The Design Museum has been granted unprecedented access to Wes Anderson's personal archives. The exhibition features over 700 objects, including a candy-pink model of the Grand Budapest Hotel, vending machines from 'Asteroid City', storyboards, sketches, miniature film sets and costumes. It is a journey through the colours, details and craftsmanship that redefined cinematic style.

KRAKÓW ► LONDYN

BRITISH AIRWAYS

Wizz

Jet2.com
Friendly low fares

RYANAIR easyJet

► designmuseum.org

NOSTALGIA

POSZUKIWACZE GASNĄCYCH GWIAZD
SEEKERS OF FADING STARS

DOROTA MYTYCH

Z TYŁU GŁOWY
AT THE BACK OF THE MIND

NOWE WYSTAWY

NEW EXHIBITIONS

**WERNISAŻ
OPENING**

**24/4/
2025**

FABIAN KNECHT

LINIA NAJWIĘKSZEGO OPORU
PATH OF MOST RESISTANCE

ANDRZEJ ŻYGADŁO

PEŁNIA
FULL CIRCLE

KRZYSZTOF MARCHLAK

SLEEPING BEAUTY

MUZEUM SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ W KRAKOWIE MOCAK
MOCAK THE MUSEUM OF CONTEMPORARY ART IN KRAKÓW
UL. LIPOWA 4, WWW.MOCAK.PL

MUZEUM SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ W KRAKOWIE MOCAK - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA | MOCAK THE MUSEUM OF CONTEMPORARY ART IN KRAKÓW - A CULTURAL INSTITUTION OF THE CITY OF KRAKÓW

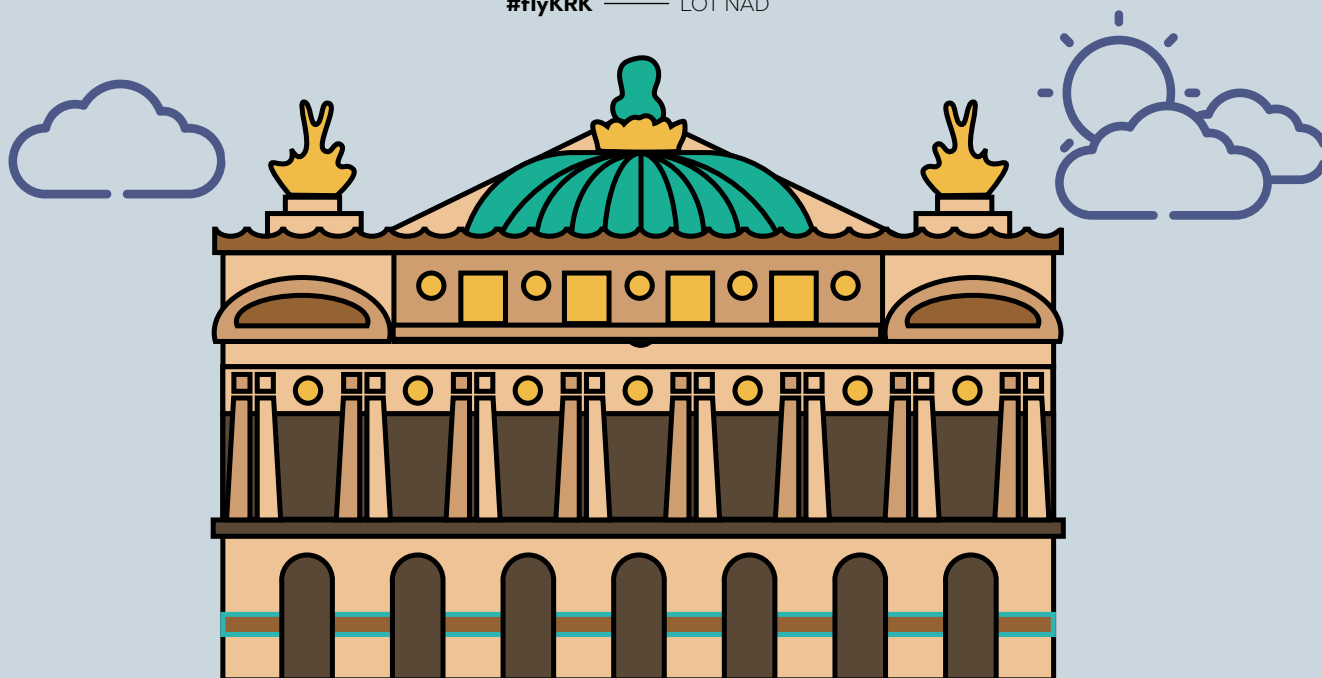
MUZEUM
SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ
W KRAKOWIE

MOCAK

MUSEUM
OF CONTEMPORARY ART
IN KRAKÓW

PATRON GALERII RE
RE GALLERY PATRON

RE-Bau

OPERA GARNIER

OPÉRA GARNIER

Jeśli jakaś budowla miała rozkochać w sobie cesarza, to właśnie ta. Opera Garnier – olśniewająca wizja zrodzona z zamachu, skrywająca tajemnice od fundamentów po dach i z upiorem, którego legenda obiegra sceny całego świata.

If any building was capable of enchanting the emperor, it was this one. The Opéra Garnier – a dazzling vision born of an assassination attempt, concealing secrets from its foundations to its roof, and haunted by a ghost whose legend has spread across theatres around the world.

TEXT:
ADRIANA
GOŁĘBIEWSKA

KRRK ► PARYŻ

RYANAIR
AIRFRANCE
easyJet LOT

Zeskanuj kod QR,
by przeczytać pełen tekst
na naszym blogu.
Scan the QR code
to read the full
text on our blog.

ZAMACH, KTÓRY STWORZYŁ ARCYDZIEŁO

Zaczęło się od eksplozji. W 1858 roku zamach na Napoleona III przed operą przy rue Le Peletier zakończył się śmiercią ośmiu osób.

W jego cieniu narodziła się idea nowego, bezpiecznego gmachu z prywatnym podjazdem i cesarską lożą. Konkurs wygrał 35-letni Charles Garnier. Jego projekt był eklektyczną mieszanką baroku, klasycyzmu i renesansu. Architekt nazwał ten styl imieniem Napoleona III i to wystarczyło, by cesarz zakochał się w operze, zanim ta jeszcze powstała.

THE ATTACK THAT CREATED A MASTERPIECE

It all began with an explosion. In 1858, an assassination attempt on Napoleon III in front of the opera on Rue Le Peletier resulted in the deaths of 8 people.

In its wake, the idea of a new, secure building with a private driveway and an imperial box was born. The design by 35-year-old Charles Garnier was an eclectic mix of Baroque, Classicism and Renaissance styles. The architect named this style after Napoleon III, and that was enough for the emperor to fall in love with the opera house before it was even built.

BILET W JEDNĄ STRONĘ

Choć to Napoleon III zlecił budowę,

nigdy nie zobaczył jej ukończonej. W trakcie wojny niedokończony gmach zamieniono w magazyn, a Cesarz zmarł na wygnaniu. Gdy operę otwarto, Garnier, kojarzony z dawnym reżimem, nie został nawet zaproszony, więc kupił bilet jak zwykły widz. Mimo iż Napoleon III nie pozwolił mu podpisać się na fasadzie, architekt przechytrył go i wysoko na suficie rotundy ukrył swoje pełne imię i nazwisko.

ONE-WAY TICKET

Although Napoleon III commissioned its construction, he never saw it completed. During the war, the unfinished building was converted into a warehouse, and the Emperor died in exile. When the Opéra opened, Garnier, associated with the former regime, was not even invited, so he bought a ticket like any other spectator. Although Napoleon III did not allow him to sign his name on the façade, the architect outwitted him and hid his full name high up on the ceiling of the rotunda.

SCENA, KTÓRA ZACZYNA SIĘ JUŻ NA SCHODACH

Fasada Opery Garnier to prawdziwy teatralny prolog, z siedemnastoma rodzajami kamienia i polichromią, która już od progu zapowiada spektakl przepychu. W środku nie jest inaczej. Monumentalne schody, zbudowane z trzydziestu rodzajów marmuru, wprowadzają widzów w sam środek spektaklu, zanim rozlegnie się choćby jeden dźwięk. Stworzono je po to, by się prezentować i obserwować innych. Nad nimi rozciąga się Grand Foyer – złota sala, która miała dorównać tej z Wersalu, lśniąca połączonymi kolumnami i lustrami. Dopiero dalej znajduje się właściwa, czerwono-złota sala widowiskowa, w kształcie podkowy, której sufit w 1964 roku powierzono Marcowi Chagallowi.

SCENE THAT BEGINS ON THE STAIRS

The façade of the Opéra Garnier is a true theatrical prologue, with seventeen types of stone and polychrome decoration that promises a spectacle of splendour from the very threshold. The interior is no different. The monumental staircase, built of thirty types of marble, draws spectators into the heart of the performance before a single note has been played. It was created to be seen and to observe others. Above them stretches the Grand Foyer – a golden hall that was supposed to rival that of Versailles, shining with gilded columns and mirrors. Only further on is the actual red and gold auditorium, shaped like a horseshoe, whose ceiling was entrusted to Marc Chagall in 1964.

TEATR WIELKICH LICZB...

Scena, mierząc 52 m szerokości i 62 wysokości, zmieściłaby Łuk Triumfalny, a na widowni niemal 2000 gości. Podobno operę prześladuje liczba 13. Legenda mówi o baletnicy, która poślizgnęła się na 13. schodku i zginęła po uderzeniu głową o posadzkę. W 1896 roku siedem ton żyrandola runęło na widownię. Zginęła jedna osoba – siedząca na miejscu numer 13...

...THE THEATRE OF BIG NUMBERS
Measuring 52 metres wide and 62 metres high, the stage could accommodate the Arc de Triomphe, and the auditorium can seat almost 2,000 guests. Apparently, the Opéra is haunted by the number 13. Legend has it that a ballerina died after slipping on the 13th step. In 1896, a 7-tonne chandelier fell onto the auditorium. One person died, sitting in seat number 13...

...I JESZCZE WIĘKSZYCH LEGEND

Choć *Upiór w operze* jest

literacką fantazją, wiele jego motywów ma realne źródła. Pod Palais Garnier znajduje się podziemny zbiornik wodny, który zainspirował opowieść o jeziorze z legowiskiem upiора. Na dachu opery stoją ule, z których pochodzi jeden z najbardziej ekskluzywnych miodów w Paryżu, a na widowni zawsze czuwa lekarz — w zamian za bilet na spektakl.

...AND EVEN GREATER LEGENDS

Although *The Phantom of the Opera* is a literary fantasy, many of its motifs have real-life sources. Beneath the Palais Garnier is an underground water reservoir which inspired the story of the lake where the phantom lurks. There are beehives on the roof of the opera house, producing one of the most exclusive honeys in Paris, and a doctor is always on duty in the auditorium – in exchange for a ticket to the performance.

OPERA W CENTRUM WSZECHŚWIATA

Wokół niej krążył cały Paryż. Na życzenie Napoleona III wytyczono Aleję Opery, bez drzew, by fasada nigdy nie zniknęła w cieniu i była widoczna z daleka. Wkrótce gmach otoczyły banki otwierane przed spektaklami i zamykane zaraz po nich, aby paryska śmietanka mogła sięgnąć do sejfów po najdroższą biżuterię i równie szybko ją oddać. Palais Garnier był czymś więcej niż operą. Był centrum paryskiego wszechświata.

THE OPÉRA AT THE CENTRE OF THE UNIVERSE

All of Paris revolved around it. At Napoleon III's request, the Avenue de l'Opéra was laid out without trees so that the façade would never disappear in the shade and would be visible from afar. Soon, the building was surrounded by banks, which opened before shows and closed immediately after, so that the Parisian elite could reach into the safes for the most expensive jewellery and return it just as quickly. The Palais Garnier was more than just an opera house. It was the centre of the Parisian universe.

FOTO — PHOTO

ROMA AMOR

FOTO: GABRIELLA CLARE MARINO

► Instagram: @gabriella.clare & @ritrattiaroma

AIRGATE 4/2025

KRAKÓW ► RZYM

RYANAIR Wizz LOT

PLL LOT od sezonu LĄTO 2026
/ LOT Polish Airlines from the SUMMER 2026 season

”

Rzym jest dla mnie czymś więcej niż tylko miastem; jest tłem mojego życia, pulsem moich wspomnień i płótnem, na którym namalowano moją tożsamość. *Roma Amor* to nie tylko projekt fotograficzny – to mój list miłosny do wiecznego miasta, które ukształtowało mnie jako osobę.

Rome is more than just a city to me; it's the backdrop to my life, the pulse of my memories, and the canvas upon which my identity has been painted. *Roma Amor* is not just a photography project—it's my love letter to the eternal city that has shaped who I am.

NICHE
PERFUMERY

DRAGONFLY
OLFACTORY STUDIO

STRADOMSKA 6, 31-058 CRACOW
PIĘKNA 62/64, 00-672 WARSAW

REINVENTED
PARFUMS

OD/FROM 3.12.2025

MNK GMACH GŁÓWNY

Galeria Sztuki Europejskiej

European Art Gallery

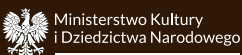
Muzeum Narodowe w Krakowie

DIRCK VAN BABUREN (około 1595/1595–1624), *Zaparcie się świętego Piotra*, Holandia, Utrecht, 1. połowa XVII wieku. Z kolekcji Rodziny Tarnowskich z Dzikowa, zakup: 2012

Mecenas MNK

Partnerzy Strategiczni MNK

Partnerzy promocyjni

Partnerzy medialni

KRAKÓW ► MADRYT

RYANAIR POWIERZAMY LOTNICZĄ
LOT

PLL LOT od sezonu LATO 2026
/ LOT Polish Airlines from the SUMMER 2026 season

Pałac Kryształowy
w Parku Retiro, Madryt
The Glass Palace,
in El Retiro Park, Madrid

[fot. Álvaro Bernal]

STYL ŻYCIA FESTYLE

REPUBLIKA ZARZECZA

KRAINA LITEWSKIEJ BOHEMY

REPUBLIC OF UŽUPIS: THE LAND OF LITHUANIAN BOHEMIA

To jedno z najmłodszych i najmniejszych państw świata. A raczej byłoby nim, gdyby ktokolwiek uznawał jego suwerenność. Mimo to ma własnego prezydenta, obradujący w kawiarniach parlament, ambasadorów, konstytucję, hymn, a nawet osobną walutę. W 2013 roku odwiedził je sam Dalajlama.

Republika Zarzecza w Wilnie to jedna z najsłynniejszych przestrzeni sztuki miejskiej w Europie, obok paryskiej Montmartre i kopenhaskiej Christianii.

Z Krakowa dolecimy tam w niecałe półtorej godziny!

It is one of the youngest and smallest countries in the world. Or rather, it would be, if anyone recognised its sovereignty. Nevertheless, it has its own president, a parliament that meets in cafés, ambassadors, a constitution, an anthem and even its own currency. In 2013, it was visited by the Dalai Lama himself.

The Republic of Užupis in Vilnius is one of the most famous urban art spaces in Europe, alongside Montmartre in Paris and Christiania in Copenhagen.

You can fly there from Krakow in less than an hour and a half!

TEXT

MARCIN
DREWS

KIERUNKI REGULARNE
REGULAR DESTINATIONS

KRAKÓW ► WILNO

Wizz

*sprawdź aktualny rozkład / check the current schedule

Zarzecze (Užupis) to dzielnica Wilna, szczególna z wielu różnych względów. Rozciąga się w wąskiej pętli rzeki Wilejki, na wschód od Starego Miasta. Pierwotnie rozwijała się poza murami, miała więc status przedmieścia o nie najlepszej zresztą renomie. Kręcili się tu przestępcy i ludzie z marginesu, a w szemranych uliczkach funkcjonowały ponoć domy uciech. Nawet po II wojnie światowej wciąż kojarzono to miejsce z różnej maści nielegalnym procederem, a główny trakt zwano potocznie *Ulicą Śmierci*. Wszystko to diametralnie jednak zmieniła... prawdziwa sztuka!

WKACZA BOHEMA

Romanse ze sztuką Zarzecze miało i wcześniej. Mieszkali tu przecież Konstanty Ildefons Gałczyński z żoną Natalią, a dzieciństwo spędził Bernard Ładysz, słynny polski śpiewak operowy. Jednak dopiero lata 90. ubiegłego wieku odmieniły oblicze szemranej dzielnicy, zamieniając ruiny i slumsy w niemal utopijną republikę artystów.

Užupis is a district of Vilnius that is special for many reasons. It stretches along a narrow bend of the Vilnia River (also Vilnelė), east of the Old Town. Originally, it developed outside the city walls, so it had the status of a suburb with a rather poor reputation. Criminals and outsiders hung around here, and there were rumours of brothels operating in the shady streets. Even after World War II, the place was still associated with all kinds of illegal activities, and the main road was commonly referred to as the *Street of Death*. However, all this changed dramatically... thanks to real art!

BOHEMIA ARRIVES

Užupis had its romantic connections with the arts even before that. Konstanty Ildefons Gałczyński and his wife Natalia lived here, and Bernard Ładysz, the famous Polish opera singer, spent his childhood in this place. However, it was not until the 1990s that the face of this shady district changed, transforming ruins and slums into an almost utopian republic of artists.

SYMBOLE ZARZECZA

Republika Zarzecza ma też flagę i hymn. Ta pierwsza przedstawia otwartą dłoń z okrągłym otworem w środku. Podczas corocznych obchodów *Dnia Niepodległości* najbardziej uhonorowany obywatel wycina otwór we fladze, która zostaje wciągnięta na główny maszt. Otwór w dłoni symbolizuje ideę, że Republika Zarzecza nie może zostać zawłaszczona przez kogokolwiek. Hymn jest z kolei poetycką pieśnią, do której słowa napisał sam prezydent, a muzykę skomponował Kipras Mašanauskas: *Tylko stróż czuwa nad niebem na dachu, by nikt nie zgasił go nocą* – głosi refren. – *Dusze spotykają się na brzegach sennego zmierzchu, białe płatki śniegu spadają z twych rzęs...*

SYMBOLS OF UŽUPIS

The Republic of Užupis has a flag and an anthem. The flag depicts an open hand with a circular hole in the centre. During the annual *Independence Day* celebrations, the most honoured citizen cuts a hole in the flag, which is then hoisted on the main flagpole. The hole in the hand symbolises the idea that the Republic cannot be appropriated by anyone. The anthem is a poetic song with lyrics written by the president himself and music composed by Kipras Mašanauskas: *Only the watchman guards the sky on the roof, so that no one extinguishes it at night*, goes the chorus. *Souls meet on the shores of sleepy twilight, white snowflakes fall from your eyelashes...*

Twórcy poszukiwali tu tanich przestrzeni do życia i pracy, a także nowych horyzontów dla swej działalności. Nie bez znaczenia pozostawała też bliskość Wileńskiej Akademii Sztuk Pięknych. Z czasem artyści zaczęli aktywnie budować nową tożsamość społeczną i kulturalną dzielnicy, która stała się awangardowym centrum kreatywności i wolności wyrazu.

1 kwietnia 1997 roku, nieprzypadkowo w *prima aprilis*, mieszkańcy ogłosili Litwie i całemu światu powstanie Niepodległej Republiki Zarzecza. Początkowo miało się to spotkać z przerażeniem stołecznych urzędników, którzy chyba nie do końca właściwie odczytali performatywny charakter akcji. Ale kłamka już zapadła. Nowe państwo, przynajmniej w przestrzeni artystycznej, stało się faktem.

O PSACH, KOTACH I NIE TYLKO

Jak na państwo przystało, Republika Zarzecza ma własną konstytucję, przetłumaczoną zresztą na kilkadziesiąt języków całego świata. Stworzyli ją Tomas Čepaitis i Romas Lileikis. Ten drugi, poeta, muzyk i reżyser filmowy, pełni od początku funkcję prezydenta wileńskiej mikronacji.

Dokument zawiera 41 punktów stanowiących swoisty manifest artystyczny i światopoglądowy. Zaczyna się znanymi słowami: *Człowiek ma prawo mieszkać nad Wilejką, a Wilejka ma prawo płynąć obok człowieka.*

Dalej czytamy o prawie do ciepłej wody, ogrzewania zimą, do błędów, wyjątkowości, miłości, wiary, szczęścia, lecz również i nieszczęścia, do zrozumienia i niezrozumienia. Kilka punktów poświęcono zwierzętom:

Pies ma prawo być psem. Człowiek ma prawo troszczyć się o psa aż do końca życia jednego z nich. Człowiek ma prawo kochać kota i opiekować się nim. Kot nie ma obowiązku kochać swojego właściciela, lecz w trudnej chwili ma obowiązek mu pomóc.

1. Tekst konstytucji Republiki wygrawerowany został na metalowych tablicach, zawieszonych przy ulicy Paupio 4 / The constitution of the Republic was engraved on metal plaques hung at 4 Paupio Street

2. Plan Zarzecza, zgodnie z charakterem tej artystycznej enklawy, powstał w formie muralu / The map of Užupis, following the character of this artistic enclave, was created in the form of a mural

Artists sought cheap living and working spaces here, as well as new horizons for their activities. The proximity of the Vilnius Academy of Fine Arts was also significant. Over time, artists began to actively build a new social and cultural identity for the district, which became an avant-garde centre of creativity and freedom of expression.

On 1 April 1997, not coincidentally on April Fool's Day, the residents announced to Lithuania and the whole world the establishment of the Independent Republic of Užupis. Initially, this was met with concern by the capital's officials, who perhaps did not fully understand the performative nature of the action. But the die was cast. The new state, at least in the artistic sphere, had become a reality.

OF DOGS, CATS AND MORE

As befits a state, the Republic of Užupis has its own constitution, which has been translated into dozens

Ten jakże piękny w swej wymowie dokument kończą znamienne słowa: *nie zwyciężaj, nie broń się, nie poddawaj się*. Tekst konstytucji wygrawerowany został na metalowych tablicach, które podziwiać można przy ulicy **Paupio 4**. Jest tam oczywiście również polska wersja.

DZIEŃ BIAŁYCH OBRUSÓW

Republika Zarzecza ma własne święta. To najbardziej znane – **Dzień Konstytucji** – przypada oczywiście na 1 kwietnia. Co ciekawe, mosty łączące Užupis z Wilnem zamieniają się wtedy w posterunki graniczne, na których organizowana jest dla turystów kontrola celna, a gościom wręczane są wizy. Podobno należy się wówczas wylegitymować i można otrzymać w paszporcie specjalną pieczęć, jednak pamiętać należy, że taki stempel w oficjalnym dokumencie może być potem problematyczny.

Za najpiękniejsze święto uchodzić może natomiast **Dzień Białych Obrusów** zbiegający się z Wielkanocą. Mieszkańcy Zarzecza i goście zbierają się wtedy nad brzegiem Wilejki, rozstawiają stoły i nakrywają je do wspólnego posiłku. Jak twierdzą organizatorzy, oficjalnie obchody trwają 45 minut, ale sami przyznają, że to nieprawda, bo tylko noc może zagonić uczestników biesiady z powrotem do domów.

of languages around the world. It was created by Tomas Čepaitis and Romas Lileikis. The latter, a poet, musician and film director, has served as president of the Vilnius micro-nation since its inception.

The document contains 41 points constituting a kind of artistic and ideological manifesto. It begins with the significant words: *Everyone has the right to live by the River Vilnelė, and the River Vilnelė has the right to flow by everyone.*

We then read about the right to hot water, heating in winter, to mistakes, uniqueness, love, faith, happiness, but also misfortune, to understanding and misunderstanding. Several points are devoted to animals:

A dog has the right to be a dog. Everyone has the right to look after the dog until one of them dies. A cat is not obliged to love its owner, but must help in time of need. Everyone has the right to love and take care of the cat. This document, so beautiful in its wording, ends with the significant words: *Do not defeat. Do not fight back. Do not surrender.*

The text of the constitution has been engraved on metal plaques, which can be admired at **4 Paupio Street**.

W ramach działalności Inkubatora Sztuki Zarzecza powstało wiele dzieł sztuki, rozmieszczonych w przestrzeniach dzielnicy

As part of the activities of the Užupis Art Incubator, many works of art have been created and placed in various locations throughout the district.

ZWIEDZAMY REPUBLIKĘ

Turystów, którzy wkraczają do Zarzecza głównym **Mostem Zarzecznym (Užupis)**, wita niezwykle urody **syrenka**. To rzeźba stworzona w 2002 roku przez Romasa Vilčiauskasa. Znajduje się w niszy muru nad brzegiem Wilejki. Co ciekawe, jeśli pozwala na

1. Jonas Mekas Visual Arts Center

Każda uliczka Zarzecza stanowi galerię sztuki i performance'u / Every street in Užupis is an open-air art and performance gallery

2. Posąg syrenki, której śpiew ma sprawić, że słuchający zapragną pozostać w Zarzeczu na zawsze / A statue of a mermaid whose singing is supposed to make listeners want to stay in Užupis forever

3. Huśtawka Przeznaczenia wisząca u podstaw Mostu Zarzecznego, z której podziwiać można nadrzeczną aleję rzeźb / The Swing of Destiny hangs at the foot of the Užupis Bridge, offering views of the riverside sculpture alley

WHITE TABLECLOTH DAY

The Republic of Užupis has its own holidays. The most famous of these – **Constitution Day** – falls, of course, on 1 April. Interestingly, the bridges connecting Užupis with Vilnius are then turned into border posts, where customs checks are organised for tourists and visitors are given visas. Apparently, you have to show your ID and you can get a special stamp in your passport, but keep in mind that such a stamp in an official document may be problematic later on.

The most beautiful holiday, however, is **White Tablecloth Day**, which coincides with Easter. The residents of Užupis and visitors gather on the banks of the Vilnia River, set up tables and lay them for a communal meal. According to the organisers, the official celebration lasts 45 minutes, but they themselves admit that this is not true, because only nightfall can drive the participants of the feast back to their homes.

VISITING THE REPUBLIC

Tourists entering Užupis via the main **Užupis Bridge** are greeted by an exceptionally beautiful **mermaid**. The sculpture was created in 2002 by Romas Vilčiauskas. It is located in a niche in the wall on the banks of the Vilnia River. Interestingly, weather permitting,

to aura, można pokusić się o zejście do koryta płytkiej rzeki, by usiąść na zwieszającej się z mostu **Huśtawce Przeznaczenia**. Podobno usłyszeć można wtedy śpiew syrenki, który sprawi, że zapagniemy zostać tu na zawsze!

Gdy przekroczymy most, zgodnie z konstytucją mamy prawo być wolni. Zarzecze nie oferuje planu zwiedzania. Możemy je eksplorować, jak tylko chcemy, oczywiście z zachowaniem zasad kultury.

Po przekroczeniu mostu warto jednak skrócić od razu w lewo w nadrzeczną aleję rzeźb. Tu odnajdziemy jakże charakterystyczną dla ducha dzielnicy statwę **Jezusa Podróżnika** z turystycznym plecakiem. Podobnie jak inne rzeźby w okolicy, powstał on w ramach działalności rezydującego tu **Inkubatora Sztuki Zarzecza**.

Z pewnością też powinniśmy udać się na główny plac, gdzie wznosi się kolumna z dmącym w trąbę **Aniołem Zarzecza**. Ten posąg również stworzył Romas Vilčiauskas. Statwę odsłonięto w 2002 roku na cześć Zenonasa Šteinysa – artysty i aktywnego członka wspólnoty, który był jednym z animatorów rewitalizacji dzielnicy.

Inne warte uwagi miejsca to prawdziwie awangardowe **Centrum Sztuki Wizualnej Jonasa Mekasa** czy **Plac Tybetański**, który w 2013 roku odwiedził sam Dalajlama podczas jednej ze swoich wizyt w Republice Zarzecza. Tu też znajdziemy przepiękną **mandalę** z kolorowej kostki brukowej autorstwa Rimantasa Sakalauskasa. Tak naprawdę jednak każda, najmniejsza nawet uliczka Zarzecza stanowi galerię sztuki i performance'u. Warto więc zatracić się w magii tej niezwyklej republiki artystów... □

you can venture down to the shallow riverbed to sit on the **Swing of Destiny** hanging from the bridge. Apparently, you can hear the mermaid singing, which will make you want to stay here forever!

Once we cross the bridge, according to the constitution, we have the right to be free. Zarzecze does not offer a sightseeing plan. We can explore it as we wish, of course, while observing basic social norms.

After crossing the bridge, however, it is worth turning immediately left into the riverside sculpture alley. Here we will find a statue of **Jesus the Traveller** with a tourist backpack, which is so characteristic of the spirit of the district. Like other sculptures in the area, it was created as part of the activities of the **Užupis Art Incubator**, which is based here.

We should definitely visit the main square, where a column with the trumpet-blowing **Angel of Užupis** stands. This statue was also created by Romas Vilčiauskas. The statue was unveiled in 2002 in honour of Zenonas Šteinys, an artist and active member of the community who was one of the driving forces behind the revitalisation of the district.

Other places worth visiting include the truly avant-garde **Jonas Mekas Visual Arts Centre** and Tibetan Square, which was visited by the Dalai Lama himself in 2013 during one of his visits to the Republic of Užupis. Here you will also find a beautiful **mandala** made of colourful paving stones by Rimantas Sakalauskas. In fact, every street in Užupis, even the smallest one, is an art and performance gallery. So it is worth losing yourself in the magic of this extraordinary republic of artists... □

JAK ZOSTAĆ OBYWATELEM?

HOW TO BECOME A CITIZEN?

Czy można starać się o obywatelstwo Republiki Zarzecza? Jak najbardziej! Choć na miejscu nie ma ani jednej instytucji nadającej taki przywilej, możemy uzyskać je samodzielnie. Jak? Należy powiedzieć głośno: *Jestem obywatelem Republiki Zarzecza!*

Jeśli natomiast chcemy uzyskać odpowiedni dowód osobisty lub paszport, mamy prawo narysować go sobie sami. Na obywateli nałożony jest tylko jeden obowiązek: muszą odwiedzić Zarzecze przynajmniej raz w życiu.

Can you apply for citizenship of the Republic of Užupis? Absolutely! Although there is no institution in the country that grants this privilege, you can obtain it yourself. How? You must say aloud: *I am a citizen of the Republic of Užupis!*

If we want to obtain an ID card or passport, we have the right to draw it ourselves. Citizens have only one obligation: they must visit Užupis at least once in their lifetime.

Z Tubkala rozciąga się zjawiskowa panorama
na inne szczyty Atlasu Wysokiego
From Tubkal, there is a spectacular panorama
of other peaks of the High Atlas

TUBKAL

NAJŁATWIEJ DOSTĘPNY CZTEROTYSIĘCZNIK?

TOUBKAL: THE MOST ACCESSIBLE FOUR-THOUSAND-METRE PEAK?

Nie ma tu pokrytych szczelinami lodowców, które czyhają na alpinistów, a wspinaczka na szczyt wiąże się z trudnościami technicznymi znanymi z niektórych szlaków tatrzańskich. Tubkal, najwyższy szczyt Maroka i Afryki Północnej (4167 m n.p.m.), to dobre miejsce na rozpoczęcie przygody z czterotysięcznikami. Nie wolno go jednak zlekceważyć.

There are no crevasse-covered glaciers lurking here to trap mountaineers, and climbing to the summit involves technical difficulties similar to those found on some trails in the Tatra Mountains. Tubkal, the highest peak in Morocco and North Africa (4,167 metres above sea level), is a good place to start your adventure with four-thousand-metre peaks. However, it should not be underestimated.

TEXT

BARTŁOMIEJ
MORGA

Autor prowadzi bloga o górskich wędrówkach
i o wszystkim co z górami jest związane.
► morgusiowe-wedrowki.blogspot.com

The author blogs about mountain hiking
and everything related to mountains
► morgusiowe-wedrowki.blogspot.com

KIERUNKI REGULARNE
REGULAR DESTINATIONS

KRAKÓW ► MARRAKESZ

RYANAIR

KRAKÓW ► AGADIR

RYANAIR

*sprawdź aktualny rozkład / check the current schedule

Marrakeska Menara to jedno z tych lotnisk, które znajdują się bardzo blisko centrum miasta. Zaraz po przylocie wykorzystujemy tę dogodność decydując się na pieszy spacer, aby poznać nieturystyczne oblicze miasta. Po zrobieniu zakupów i wymianie pieniędzy w kantorze kierujemy się na centralny postój taksówek. Na spalonym słońcem placu zlokalizowanym na zachodnim skraju **Mediny**, szybko okazuje się, że szkolenie z języka francuskiego odbyte na krótko przed wyjazdem, w praktyce spaliło na panewce – pozostaje zatem licytowanie się na kartce papieru i finalnie niesatysfakcjonująca nas propozycja. Przesadnie oszczędne podejście wraca jednak do nas ze zdwojoną siłą, gdy za namową przechodnia wyruszamy na inny postój taksówek, zlokalizowany tym razem bliżej Placu **Jemaa el Fnaa**. Tracimy czas i pieniądze, bo na miejscu okazuje się, że taksówkarze są jeszcze bardziej kapryśni, co w końcu sami przyjmujemy z rezygnacją.

Marrakesh Menara is one of those airports located very close to the city centre. Immediately after arrival, we take advantage of this convenience and decide to take a walk to get to know the non-touristy side of the city. After shopping and exchanging money at the exchange office, we head for the central taxi rank. On the sun-scorched square located on the western edge of the **Medina**, it quickly becomes apparent that the French language lessons we took shortly before departure turned out to be of little practical use – so we are left with haggling on a piece of paper and, ultimately, an offer that does not satisfy us. Our excessive thrift, however, quickly backfires when, at the urging of a passer-by, we set off for another taxi rank – this time located closer to **Jemaa el Fnaa** Square. We waste time and money because, once there, we find that the taxi drivers are even more capricious, which we eventually accept with resignation.

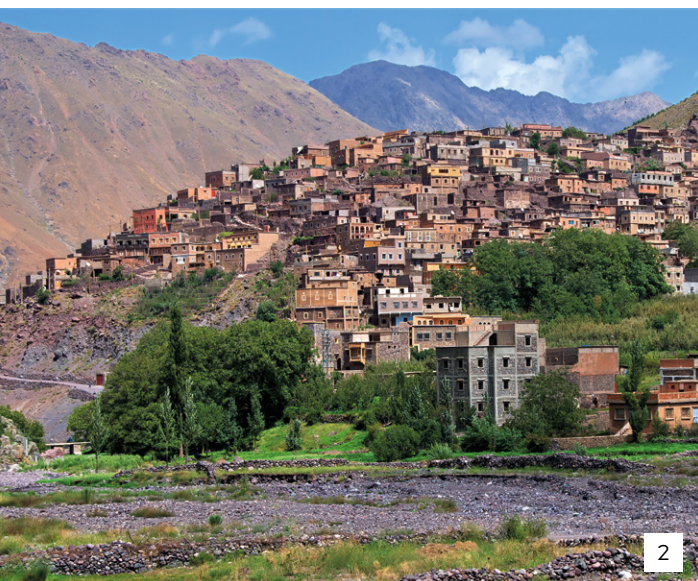
Jemaa El Fnaa w Marrakeshu
to nie jest zwykłe targowisko
– to żywa przestrzeń
kulturowa, uznana za
arcydzieło ustnego
i niematerialnego dziedzictwa
ludzkości. Pisaliśmy o nim
w wydaniu Airgate nr 4/24

Jemaa El Fnaa in Marrakesh
is not just an ordinary market
– it is a living cultural space,
recognised as a masterpiece
of the oral and intangible
heritage of humanity.
We wrote about it in Airgate
issue no. 4/24.

1. Panorama Atlasu Wysokiego z okolic Asni
/ Panorama of the High Atlas from the vicinity of Asni
2. Urokliwa wioska Aroumd położona jest na wysokości 1900 m n.p.m.
/ The charming village of Aroumd is located at an altitude of 1,800 metres above sea level
3. Szlak na szczyt Tubkala
/ The trail to the summit of Toubkal

FROM MARRAKESH TO IMLIL

Our departure from Marrakesh is not memorable. The driver happily presses the accelerator, but fatigue wins out and we sleep through most of the journey without thinking about road safety. We are only awakened by a sharp jolt caused by a sudden left turn marking the junction in the village of **Asni**, where we jump onto a local winding road that gradually descends between the mountain slopes. The destination of the first day of our journey is a beautifully situated estate belonging to Hassan, from whose terraces we admire the bold peaks of the High Atlas at the end of the day. We celebrate for a moment with the help of wonderful mint tea, which the owner himself pours without restraint.

We use the next day to acclimatise. *Gîte* (hotel) where we are staying is located at an altitude of ca 2,000 metres, which is of considerable importance before the culminating point of the programme. In the morning, we head to the distant centre of **Imlil**, 5 km away, to meet our mountain guide, Mohammed. After agreeing on the details of the trek, we take a tour of the town. Although life in Imlil undoubtedly revolves around Western money, it still retains its small-town atmosphere. After lunch, we return to the hotel and go on a light trek. To this end, we climb to the vicinity of the **Tizi n-Tamatert** pass, from where we listen to the singing of muezzins coming from Berber villages located in two neighbouring valleys.

Z MARRAKESZU DO IMLIL

Wyjazd z Marrakeszu nie zapada nam w pamięć. Kierowca z uciechą wciska pedał gazu, ale w nas wygrywa zmęczenie i większość trasy przesypiamy bez zastanawiania się nad bezpieczeństwem na drodze. Wybudza nas dopiero ostre szarpnięcie wywołane gwałtownym skrętem w lewo, symbolizujące skrzyżowanie w miejscowości **Asni**, gdzie wskazujemy na lokalną krętą drogę, stopniowo zagłębiającą się między górskie zbocza. Metą pierwszego dnia podróży jest pięknie położona posiadłość należąca do pana Hassana, z której tarasów na zakończenie dnia podziwiamy śmiało szczyty Atlasu Wysokiego. Chwilę celebруем z pomocą cudownie miętowej herbaty, którą bez opamiętania rozlewa sam właściciel.

FROM IMLIL TO THE MOUNTAIN HUTS BELOW TUBKAL

On the third day, we meet our guide and the third member of our team in Imlil at the agreed time. From there, we set off through the outskirts of the town, accompanied by a cheerful group of children returning home from school, along alleys covered by spreading fruit trees. We pass the road to the local waterfalls – a series of small cascades, which are a nice destination for a short walk. Then, through a bare hillside, we reach the viewpoint overlooking Imlil and neighbouring **Aroumd**. Local traders selling carpets and other handicrafts take advantage of this great photo opportunity.

Kolejny dzień wykorzystujemy na aklimatyzację. *Gite* (hotel), w którym nocujemy, położony jest na wysokości Kasprowego Wierchu, co ma niebagatelne znaczenie przed kulminacyjnym punktem programu. Rano wybieramy się do odległego o 5 km centrum **Imlil** na spotkanie z naszym przewodnikiem górskim, Mohammedem. Po uzgodnieniu szczegółów trekkingu odbywamy rundę po miasteczku – choć w Imlil życie bez wątpienia kręci się również wokół zachodniego pieniądza, to póki co zachowuje ono małomiasteczkową atmosferę. Po obiedzie wracamy do hotelu i robimy lekki trekking. W tym celu wspinamy się w okolice przełęczy **Tizi n-Tamartert**, z której nasłuchujemy śpiewu muezinów dobiegającego z berberyjskich wiosek, zlokalizowanych w dwóch sąsiadujących dolinach.

Z IMLIL DO SCHRONISK POD TUBKALEM

Trzeciego dnia spotykamy się w Imlil o umówionej porze z przewodnikiem oraz trzecim członkiem naszej ekipy. Stamtąd ruszamy przez opłotki miasteczka w roześmianej grupie dzieciaków wracających do domów po lekcjach, zaułkami krytymi przez rozłożyste drzewa owocowe. Mijamy drogę do tutejszych wodospadów – ciągu niewielkich kaskad, stanowiących wdzięczny plan na krótki spacer. Następnie przez огоłocone zbocze docieramy do punktu widokowego na Imlil i sąsiadujące z nim **Aroumd**. Miejsce będące świetną okazją do zdjęć

A moment later, we arrive at the first of three checkpoints where all tourists are checked. In addition to the obligation to travel with a guide, their establishment was one of the measures introduced by the authorities after the murder of two Scandinavian female tourists by jihadists in 2018. Apart from the gendarmes, we are greeted by a sign with the name of the national park written in three languages: English, Berber and Arabic. Theoretically, this is where the real trek away from civilisation begins.

However, it quickly becomes apparent that this is a slight exaggeration. This is not even due to the successive checkpoints, but to the small stalls scattered at regular intervals, where vendors offer freshly squeezed fruit juices, mainly orange juice. Regardless of the temperature, they provide essential refreshment and give you strength. You can also quench your thirst with traditional tea offered by vendors in **Sidi Chamharouch**, a tiny settlement located about 1.5 km from the park entrance.

The village of Sidi Chamharouch itself is attractively located in the narrow throat of the gorge. After crossing to the other side, we begin the first more physically demanding section of the ascent. However, the minutes spent climbing are enriched by the views: first of the **Tichka** peak (3,753 metres above sea level), the first truly impressive one on our route, and a little

wykorzystują lokalni handlarze, sprzedający dywany i inne rzemieślnicze wyroby.

Chwilę później trafiamy do pierwszego z trzech punktów kontrolnych, w których wszyscy turyści są legitymowani. Obok obowiązku poruszania się z przewodnikiem ich postawienie było jednym ze środków zaradczych wprowadzonych przez władze po dokonanych przez dżihadystów morderstwie dwóch skandynawskich turystek w 2018 roku. Oprócz żandarmów na szlaku wita nas tablica z nazwą parku narodowego, zapisana w trzech językach: angielskim, berberyjskim i arabskim. Teoretycznie od tego miejsca, zaczyna się prawdziwy trekking z dala od cywilizacji. Szybko okazuje się jednak, że jest to określenie nieco nad wyraz. Nie wynika to jednak nawet z kolejnych punktów kontrolnych, a rozłożonych w stałych odstępach niewielkich kramów, w których sprzedawcy oferują soki ze świeżo wyciskanych owoców, głównie z pomarańczy. Niezależnie od temperatury, dają one niezbędne

later also of the Tubkal massif. Despite a few short but difficult sections, the entire 10-kilometre route planned for the first day of the trip goes smoothly.

We spend the night at **Refuge Les Mouflons**, which is not immediately obvious, as there are two shelters below Tubkal. The first is the aforementioned Moroccan shelter, and the second is an older French facility operating under the name **Refuge de Toubkal**. Our facility is of a reasonable size, but its volume is filled with a joyful atmosphere created by tourists from all over the world. The evening is marked by a supper consisting of *harira* and *tajine* (see box below), with fruit for dessert. Before going to bed, the guide reminds us to drink plenty of fluids, and wrapped in thick winter sleeping bags, we slowly fall asleep.

1. Trasa na Tubkal dostarcza przyjemnych widoków
/ The route to Toubkal offers pleasant views
2. Przystanek na sok z pomarańczy na szlaku
to szansa na odpoczynek i orzeźwienie
/ A stop for orange juice on the trail
is an opportunity to rest and refresh yourself
3. Refuge Les Mouflons – schronisko pod Tubkalem
/ Refuge Les Mouflons – mountain shelter below Toubkal

orzeźwienie i dodają siły. Pragnienie można próbować ugasić również tradycyjną herbatą, którą oferują sprzedawcy w **Sidi Chamharouch** – mikroskopijnej osadzie zlokalizowanej około 1,5 km od wejścia do parku.

Sama osada Sidi Chamharouch jest zresztą atrakcyjnie położona w wąskiej gardzieli wąwozu. Po przejściu na jego drugi brzeg rozpoczynamy pierwszy bardziej wymagający kondycyjnie odcinek podejścia. Minuty upływające na zdobywaniu metrów wzbogacają tutaj jednak widoki: wpraw na szczyt **Tichki** (3753 m n.p.m.), pierwszy w istocie imponujący na naszej drodze, a nieco później również na masyw Tubkala. Mimo krótkotrwałych trudniejszych odcinków, cała 10-kilometrowa trasa przewidziana na pierwszy dzień eskapady mija nam bezproblemowo.

Noc spędzamy w **Refuge Les Mouflons**, choć nie jest to wcale takie oczywiste, bo schroniska pod Tubkalem są dwa. Pierwsze to wspomniane marokańskie schronisko, zaś drugie to starszy, francuski obiekt funkcjonujący pod nazwą **Refuge de Toubkal**. Nasz obiekt jest słusznych rozmiarów, ale kubaturę szczególnie wypełnia radosna atmosfera budowana przez turystów z całego świata. Wieczór upływa pod znakiem wieczerzy składającej się z *hariry* i *tajine* (patrz ramka poniżej) z owocami na deser. Przed snem przewodnik przypomina nam jeszcze o regularnym nawadnianiu się i opatuleni grubymi zimowymi śpiworami z wolna zasypiamy.

THE ROAD TO THE SUMMIT

The ascent to the summit usually begins before dawn, important due to the frozen snow, which makes it easier and faster to move without the exhausting sinking that comes with softer snow. There are two ways to reach the summit of Toubkal: the most popular route, known as the 'normal route', leads through the valley separating the peaks of **Toubkal** and **Petit Toubkal**, and through the **Tizi n'Toubkal** pass from the south to the summit. The second route runs along the northern side and leads through Imouzzer (4,010 metres above sea level). It is longer and, due to its northern exposure, exposed to less sunlight.

We set off upwards, equipped with crampons and ice axes, which come in handy right from the start when crossing the steep threshold of the valley. After the first effort, we stop for a moment to catch our breath and have a sip of hot tea. It is still dark at this point – dawn breaks only as we are approaching the Tizi n'Toubkal pass. However, our pace slows down significantly – instead of focusing solely on gaining altitude, we stop every now and then to look at the changing landscape. When we reach the ridge for the first time, we are blinded by the bright morning sun.

From the pass to the summit, there are about 200 metres of vertical distance to cover. Due to the southern slope, despite the height of the snow, in many places there

HARIRA I TAJINE HARIRA AND TAJINE

Te dwie potrawy to prawdziwe ikony marokańskiej kuchni.

Harira to tradycyjna, gęsta i sycąca zupa na bazie pomidorów, ciecierzycy i soczewicy, często z dodatkiem mięsa oraz dużej ilości świeżych ziół. Klasycznie zagęszczana mieszanką mąki i wody, jest szczególnie popularna podczas Ramadanu, gdy podaje się ją wieczorem do przerywania postu.

Tajine oznacza zarówno charakterystyczne gliniane naczynie ze stożkową pokrywą, jak i przygotowywaną w nim potrawę. Dzięki skraplaniu pary dania duszą się we własnych sokach, zachowując soczystość i aromat. Najczęściej są to mięsa, warzywa lub ryby z przyprawami, często z dodatkiem kiszonych cytryn, oliwek lub suszonych owoców.

These two dishes are true icons of Moroccan cuisine.

Harira is a traditional, thick and filling soup made from tomatoes, chickpeas and lentils, often with the addition of meat and lots of fresh herbs. Classically thickened with a mixture of flour and water, it is particularly popular during Ramadan, when it is served in the evening to break the fast.

Tajine refers to both the characteristic clay pot with a conical lid and the dish prepared in it. Thanks to the condensation of steam, the dishes are stewed in their own juices, retaining their succulence and aroma. They are most often meats, vegetables or fish with spices, often with the addition of pickled lemons, olives or dried fruit.

DROGA NA SZCZYT

Wyjście na szczyt rozpoczyna się standardowo przed świtem, co ma istotne znaczenie z uwagi na zmrożony śnieg, który przekłada się na łatwiejsze i szybsze poruszanie bez męczącego zapadania się. Na szczyt Tubkala dotrzeć można na dwa sposoby: najpopularniejsza droga, zwana „drogą normalną”, wiedzie doliną rozdzielającą szczyty **Tubkala i Małego Tubkala**, i poprzez przełęcz **Tizi n'Toubkal** od południa na wierzchołek. Druga z tras jest poprowadzona po północnej stronie i wiedzie po drodze przez **Imouzzet** (4010 m n.p.m.). Jest dłuższa i z uwagi na północną wystawę, narażona na krótsze operowanie promieni słonecznych.

W górę udajemy się bezwarunkowo wyposażeni w raki i czekany, które przydają się już na samym początku przy okazji pokonywania stromego progu doliny. Po pierwszym wysiłku zatrzymujemy się na chwilę oddechu i łyk gorącej herbaty. Wtedy jest jeszcze ciemno – świt zastaje nas dopiero w trakcie podchodzenia na przełęcz Tizi n'Toubkal. Nasze tempo jednak wtedy wyraźnie spada – zamiast koncentrować się wyłącznie na zdobywaniu kolejnych metrów, co pewien czas przystajemy, aby spojrzeć na zmieniający się krajobraz. Gdy stajemy po raz pierwszy na grani, oślepia nas ostre poranne słońce. Z przełęczy do szczytu pozostaje około 200 metrów do pokonania w pionie. Ze względu na południowe zbocze, mimo wysokości, śniegu w wielu miejscach jest wyraźnie mniej niż w dolinie poniżej. W tym momencie

1. Wyjście na szczyt rozpoczyna się standardowo przed świtem – zmrożony śnieg ułatwia poruszanie się / The climb to the summit usually begins before dawn – frozen snow makes it easier to walk
2. Wschód słońca z widokiem na Tizi n'Toubkal, tuż przed wejściem na szczyt Tubkala / Sunrise with a view of Tizi n'Toubkal, just before reaching the summit of Tubkala

największym przeciwnikiem jest już płytszy oddech i wzmagający się wiatr aniżeli same trudności techniczne. Jedynym miejscem wymagającym zachowania wzmożonej czujności jest krótki trawers blisko wierzchołka, wymagający asekuracji czekaniem. Potem – ostatnia prosta na najwyższy szczyt Afryki Północnej uwieczniony charakterystycznym trójnogiem, którą pokonujemy w komplecie – przewodnik i trzech jego podopiecznych.

W nagrodę, oprócz radości z samego zdobycia góry, otrzymujemy zapierający w piersiach widok na inne szczyty Wysokiego Atlasu – w tym szerokie grono czterotysięczników leżących w sąsiedztwie Tubkalu oraz panoramę AntyAtlasu, rozległego masywu górskiego ciągnącego się równolegle do Atlasu, po jego południowej stronie granicząc z Saharą. Kto wie, może to kolejny cel podróży? □

is significantly less snow than in the valley below. At this point, the biggest adversaries are shallow breathing and increasing wind rather than technical difficulties. The only place that requires increased vigilance is a short traverse near the summit, which demands ice axe protection. Then – the final stretch to the highest peak in North Africa, crowned with a characteristic tripod, which we conquer as a group – the guide and his three followers.

As a reward, in addition to the joy of conquering the mountain itself, we are treated to a chest-tightening, breathtaking view of other peaks of the High Atlas, including a large group of four-thousand-metre peaks in the vicinity of Tubkal and a panorama of the Anti-Atlas, a vast mountain range running parallel to the Atlas, bordering the Sahara on its southern side. Who knows, maybe this will be our next destination? □

INFORMACJE PRAKTYCZNE

PRACTICAL INFORMATION

Jeśli trekking na Tubkal ma stanowić wyłącznie fragment dłuższego urlopu, a nie jest jego głównym motywem, warto plan pobytu poukładać tak, by zacząć właśnie od niego. Wszystko przez lokalną florę bakteryjną, która po kilku dniach spędzonych na miejscu, może dać o sobie znać – nawet jeśli zachowamy podstawowe środki ostrożności, takie jak picie wody butelkowanej czy unikanie ulicznego jedzenia. Konsekwencje ewentualnych problemów żołądkowych, odwodnienie i osłabienie organizmu, są jednym z głównych ryzyk determinujących wejście na szczyt.

Jednocześnie, warto zaplanować przynajmniej jeden dzień aklimatyzacji i rozłożenie samego trekkingu na dwa dni. Należy przez to rozumieć spędzenie przynajmniej jednej nocy w okolicach Imlil, a następnie noclegu w jednym ze schronisk znajdujących się pod szczytem, co pozwoli stopniowo przyzwyczajać organizm do zmiany ciśnienia. Jego negatywne skutki można odczuwać już w trakcie pobytu w schronisku.

Mając mało dni do dyspozycji, przelot warto zaplanować w miarę możliwości do Marrakeszu, tak by ograniczyć konieczność długotrwałych dojazdów. Wariantem alternatywnym może być przelot do Agadiru, z którego nie brakuje regularnych kursów autokarowych. Jest to również opcja warta uwagi dla chętnych, by po powrocie z gór wypocząć na wybrzeżu atlantyckim.

Sprzęt do zimowej turystyki wysokogórskiej (raki, czekan) można bez problemu wypożyczyć w Imlil. Warto o tym pamiętać, zwłaszcza jeśli pobyt w Atlasie Wysokim chcemy połączyć z obecnością w innych częściach Maroka.

If trekking on Tubkal is only part of a longer holiday and not its main purpose, it is worth planning your stay so that you start with it. This is due to the local bacterial environment, which, after a few days spent in the area, can make itself felt, even if we take basic precautions such as drinking bottled water and avoiding street food. The consequences of possible stomach problems, such as dehydration and weakness, are some of the main risks that can affect your climb to the summit.

At the same time, it's a good idea to plan at least one day for acclimatisation and spread the trek itself over two days. This means spending at least one night in the vicinity of Imlil, followed by an overnight stay in one of the shelters below the summit, which will allow your body to gradually adjust to the change in pressure. Its negative effects can already be felt during your stay in the shelter.

If you have few days at your disposal, it is worth planning your flight to Marrakesh, if possible, to limit the need for long journeys. An alternative option is to fly to Agadir, from where there are regular coach services. This is also an option worth considering for those who want to relax on the Atlantic coast after returning from the mountains.

Equipment for winter high-altitude tourism (crampons, ice axe) can be easily rented in Imlil. This is worth remembering, especially if you want to combine your stay in the High Atlas with visits to other parts of Morocco.

Aula Jagiellońska, w której odbywały się wykłady i najważniejsze uniwersyteckie uroczystości
The Jagiellonian Hall, where lectures and the most important university ceremonies took place

COLLEGIUM MAIUS

SZEŚĆ WIEKÓW AKADEMICKIEJ HISTORII

COLLEGIUM MAIUS:
SIX CENTURIES OF ACADEMIC HISTORY

**Są w Krakowie mury, które wiedzą więcej niż niejedna księga.
Collegium Maius to nie tylko najstarszy budynek uniwersytecki w Polsce, ale też gotycka kapsuła czasu z grającym zegarem, kolekcją globusów i karcerem dla niesfornych żaków.
Tu studiował Kopernik, a według miejskich legend – także czarnoksiężnicy, alchemicy i pewna bardzo odważna dziewczyna!**

There are walls in Kraków that know more than many a book. Collegium Maius is not only the oldest university building in Poland, but also a Gothic time capsule with a musical clock, a collection of globes and a detention cell for unruly students. It was here that Copernicus studied, and according to urban legends, so did sorcerers, alchemists and a certain very brave girl!

TEXT

ADRIANA
GOŁĘBIEWSKAOD SKARBU W MURACH
PO SKARBNICĘ WIEDZY

Zacząło się po królewsku. W 1364 roku Kazimierz Wielki powołał Akademię Krakowską, ale dopiero Królowa Jadwiga i Władysław Jagiełło dali jej drugie życie. Ona oddała kosztowności, on kupił kamienicę na rogu ulicy św. Anny i Jagiellońskiej. I tak w 1400 roku narodziła się uczelnia z prawdziwego zdarzenia – ta, której sercem stało się Collegium Maius. W kolejnych dekadach Akademia skupowała sąsiednie domy i łączyła je w jeden kompleks. Pożary z lat 1462 i 1492 nie zatrzymały jej rozwoju, bo – wedle przekazów – to dzięki skarbowi odnalezionemu w murach sfinansowano odbudowę i rozbudowę gmachu.

W XV i XVI wieku Kraków przyciągał studentów z całej Europy – uczono tu teologii, sztuk wyzwolonych, a później także medycyny. Było to miejsce wykładów, sporów, modlitw, lektur i codziennego życia, bo profesorowie i studenci pod tym samym dachem nie tylko się kształcili, ale też mieszkali. W 1519 roku do Collegium Maius dobudowano **Librarię**, nowoczesną jak na owe czasy bibliotekę.

FROM TREASURE WITHIN WALLS
TO A TREASURY OF KNOWLEDGE

It began in royal fashion. In 1364, King Casimir the Great established the Kraków Academy, but it was Queen Jadwiga and King Władysław Jagiełło who gave it a second life. She donated her personal valuables, and he purchased a tenement house on the corner of St. Anna's and Jagiellońska Streets. And so, in 1400, a fully fledged university was born – one whose heart became the Collegium Maius. In the following decades, the Academy bought up neighbouring houses and combined them into one complex. The fires of 1462 and 1492 did not stop its development because, according to reports, it was thanks to a treasure found within its walls that the reconstruction and expansion of the building was financed.

In the 15th and 16th centuries, Kraków attracted students from all over Europe – theology, liberal arts and later also medicine were taught here. It was a place of lectures, debates, prayers, reading and everyday life, because professors and students not only studied but also lived under the same roof. In 1519, the **Libraria** – a library modern for its time – was added to the Collegium Maius.

The following centuries brought changes. Kołłątaj's reforms ended the collegial way of life among professors, introducing a modern model of the university, and the Collegium Maius building became the seat of the library and archives. Nevertheless, in the 19th century, when Poles from the three partitions came to Kraków to study in Polish, the university began to thrive again. It was then that, in tribute to its royal founders, it took the name Jagiellonian University.

ZA ZŁE ZACHOWANIE FOR MISBEHAVIOUR

Od początku XVI wieku w piwnicach Collegium Maius funkcjonował uniwersytecki **karcer** – niewielka cela z drewnianą latryną, jednym oknem i wentylacją kominową. Choć warunki były znośne, półmrok i wyryte w ścianach napisy przypominały, że nie był to wymarzony adres. Karę aresztu, przewidzianą w akademickich regulaminach, wymierzał rektor i obejmowała ona nie tylko studentów, lecz całą społeczność uniwersytecką – od wykładowców po drukarzy. Z czasem stosowano łagodniejsze formy kary. W XVII wieku była to odsiadka w lektoriach, a w XVIII – obowiązkowe słuchanie wykładów teologicznych. Po 1750 roku karcer przestał być używany, zostawiając po sobie jedynie legendę o akademickim więzieniu.

From the beginning of the 16th century, the basement of Collegium Maius housed a **detention cell** – a small room with a wooden latrine, a single window and chimney ventilation. Although the conditions were tolerable, the dim light and inscriptions carved into the walls served as a reminder that this was not a desirable place to be. The punishment of imprisonment was imposed by the rector and applied not only to students but to the entire university community. Over time, milder forms of punishment were used. In the 17th century, it was imprisonment in the lecture halls, and in the 18th century, compulsory attendance at theological lectures. After 1750, the cell fell out of use, leaving behind only the legend.

1

Kolejne stulecia przyniosły zmiany. Reformy Kołłątaja zakończyły kolegalne życie profesorów, wprowadzając nowoczesny model uniwersytetu, a budynek Collegium Maius stał się siedzibą biblioteki i archiwum. Mimo to w XIX wieku, gdy Polacy z trzech zaborów przyjeżdżali do Krakowa, by studiować po polsku, uczelnia znów zaczęła tętnić życiem. Wtedy też w hołdzie królewskim fundatorom przyjęła nazwę Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Nawet w trudnych czasach PRL-u uczelnia nie utraciła prestiżu, a Collegium Maius – po latach neogotyckich ingerencji odzyskało swój dawny blask. Dzięki staraniom Karola Estreichera juniora przywrócono mu późnogotycki charakter, a 6 maja 1964 roku uroczyste otwarto tu Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego – serce krakowskiej nauki, które zamiast wykładów opowiada dziś historię uczonych wieków.

W CIENIU WYKUSZA

Choć Collegium Maius nie było projektowane jako jednolity budynek, z czasem połączone ze sobą kamienice stworzyły zwartą, zbliżoną do czworoboku, gotycką bryłę z wewnętrznym dziedzińcem. Od ulicy Jagiellońskiej prowadzi tu ostrołukowy portal z misterną kamieniarką, a brukowane podwórze ze studnią otaczają krużganki wsparte na kamiennych kolumnach. Z jednej ze ścian wyrasta **wykusze**, będący pozostałością dawnej **Izby Wspólnej** (*Stuba Communis*) profesorów, dobudowanej w XV wieku. Na piętro prowadzą charakterystyczne schody, a sam układ dziedzińca – harmonijny, lecz niepozabawiony surowości – przypomina kolegia praskie czy paryskie.

Wnętrza mają niepowtarzalny klimat średniowiecznej uczelni. Na parterze mieściły się lektoria, czyli długie, sklepione sale wykładowe, nazwane imionami starożytnych myślicieli. Ich układ z wejściami bezpośrednio

2

1. Dobudowana w 1519 r., **Libreria** przez długi czas uchodziła za jedną z najlepszych bibliotek uniwersyteckich w Europie / Added in 1519, the Libreria was long considered one of the finest university libraries in Europe.

2. Gotycki dziedziniec Collegium Maius z wykuszem, będącym pozostałością dawnej Izby Wspólnej profesorów / The Gothic courtyard of Collegium Maius with a bay window, a remnant of the former Common Room of professors

3. Wnętrze Izby Wspólnej profesorów / Interior of the professors' Common Room

Even in the difficult times of the communist era, the university did not lose its prestige, and Collegium Maius regained its former glory after years of Neo-Gothic alterations. Thanks to the efforts of Karol Estreicher Jr., its late Gothic character was restored, and on 6 May 1964, the Jagiellonian University Museum was officially opened here – the heart of Kraków's academic life, which today, instead of lectures, tells the story of centuries of scholarship.

IN THE SHADOW OF THE BAY WINDOW

Although Collegium Maius was not designed as a single building, over time the connected tenement houses

z dziedzińca miał ułatwić przepływ studentów i zminimalizować zakłócenia zajęć. Na piętrze ulokowano reprezentacyjne pomieszczenia: **Izbę Wspólną** z gotyckim stropem i systemem średniowiecznego ogrzewania, niewielką kuchnię, archiwum, a także słynną **Librarię** dobudowaną w 1519 roku i przez długi czas uchodzącą za jedną z najlepszych bibliotek uniwersyteckich w Europie. Centralne miejsce zajmuje **Aula Jagiellońska**, do której profesorowie i dostojnicy mogli dostać się bezpośrednio z dziedzińca dzięki schodom rektorskim. To właśnie w tej sali, dawniej zwanej *Lectorium Superius*, odbywały się wykłady i najważniejsze uniwersyteckie uroczystości.

Na piętrze znajdziemy także kameralną **kaplicę św. Jana Kantego**, gdzie przechowywane są relikwie tego XV-wiecznego profesora Akademii Krakowskiej i patrona uczonych. Wiele oryginalnych detali przetrwało tu do naszych czasów lub zostało pieczołowicie odtworzonych.

MAGICZNA STRONA UNIwersYTETU

Collegium Maius od zawsze karmiło wyobraźnię. Jedna z legend mówi o skarbach ze Świątyni Jerozolimskiej, które miały trafić do jego podziemi dzięki średniowiecznym krakowskim Żydom. Fragmenty dawnej synagogi wmurowane w fundamenty miały rzekomo nadawać miejscu „tajemną moc”.

Bardziej udokumentowane są podejrzenia o magiczne praktyki, które według uniwersyteckich annałów miały miejsce pod koniec XVI wieku. To właśnie wtedy w Krakowie gościł angielski alchemik **John Dee**. Nie był jednak jedynym okultystą, którego imię łączy się z uniwersytetem. Według legendy mieli tu bywać także **Doktor Faust** i **Mistrz Twardowski**. Podania sugerują, że to właśnie w murach Collegium zgłębiali

created a compact Gothic structure, resembling a quadrangle, with an internal courtyard. An ogival portal with intricate stonework leads here from Jagiellońska Street, and the cobbled courtyard with a well is surrounded by cloisters supported by stone columns. A **bay window** protrudes from one of the walls, a remnant of the former **Common Chamber** (*Stuba Communis*) of professors, added in the 15th century. A characteristic staircase leads upstairs, and the layout of the courtyard itself – harmonious, but not without austerity – resembles the colleges of Prague or Paris.

The interiors have the unique atmosphere of a medieval university. The ground floor housed lecture halls – long, vaulted classrooms named after ancient thinkers. Their layout, with entrances directly from the courtyard, was designed to facilitate the flow of students and minimise disruption to classes. The upper floor housed representative rooms: the **Common Chamber** with a Gothic ceiling and a medieval heating system, a small kitchen, an archive, and the famous **Libraria**, added in 1519 and long considered one of the best university libraries in Europe. At the centre is the **Jagiellonian Hall**, which professors and dignitaries could access directly from the courtyard via the rector's stairs. It was in this hall, formerly known as the *Lectorium Superius*, that lectures and the most important university ceremonies were held.

On the first floor, there is also the intimate **Chapel of St. John Cantius**, where the relics of this 15th-century professor of the Kraków Academy and patron saint of scholars are kept. Many original details have survived to this day or have been carefully restored.

THE MAGICAL SIDE OF THE UNIVERSITY

Collegium Maius has always fuelled the imagination. One legend tells of treasures from the Temple of Jerusalem, which were supposed to have been brought to the university's basement by the Jewish community of medieval Kraków. Fragments of an old synagogue built into the foundations were supposed to give the place 'secret powers'.

More documented are suspicions of magical practices, which, according to university annals, took place at the end of the 16th century. It was then that the English alchemist **John Dee** visited Kraków. However, he was not the only occultist whose name is associated with the university. According to legend, **Doctor Faust** and **Master Twardowski** also frequented the university. Tales suggest that it was within the walls of the Collegium that they explored the secrets of forbidden knowledge, taking advantage of the liberal atmosphere of the former Academy. Another legend tells

oni tajemnice wiedzy zakazanej, korzystając z liberalnej atmosfery dawnej Akademii. Inna legenda mówi o **Nawojce** – dziewczynie, która w czasach, gdy kobietom nie wolno było studiować, przebrała się za chłopca i przez pewien czas pobierała nauki w Akademii. Prawda wyszła na jaw dopiero później, a sama Nawojka stała się symbolem kobiecej odwagi i głodu wiedzy.

Choć te historie balansują na granicy mitu, wielu studentów i uczonych związanych z Akademią Krakowską w epoce Collegium Maius zapisało się w historii nauki i kultury już całkiem realnie. To tu nauki pobierał **Mikołaj Kopernik**, Jan Długosz, Marcin Kromer, Jan Kochanowski, król Jan III Sobieski czy Hugo Kołłątaj. Bez czarów i przebieranek, ale z nie mniejszą siłą oddziaływania.

COLLEGIUM OD KUCHNI

Collegium Maius to dziś muzeum, ale i żywa część Uniwersytetu Jagiellońskiego. W zabytkowych salach odbywają się uroczystości akademickie, a zwiedzający mogą zajrzeć do Librarii z galerią starodruków i sklepieniem gotyckim, do *Stuby Communis* będącej dawną jadalnią profesorów z dębowym stropem i długimi stołami, oraz do Auli Jagiellońskiej z portretami królów i insygniami rektorskimi. W Skarbcu zgromadzono najcenniejsze dokumenty i klejnoty uczelni, a w **Skarbcu Kopernika** – unikatowe przyrządy astronomiczne z XV wieku. Uwagę przyciąga też **Sala Zegarowa** oraz sale z globusami, w tym słynny Globus Jagielloński z 1510 roku – pierwszy, na którym zaznaczono nowo odkrytą Amerykę. Collegium Maius nie tylko przypomina o potęgze dawnych idei, lecz wciąż je pielęgnuje. To serce uniwersytetu, które bije nieprzerwanie od ponad sześciuset lat. □

of **Nawojka**, a girl who, at a time when women were not allowed to study, dressed up as a boy and studied at the Academy for a time. The truth only came to light later, and Nawojka herself became a symbol of female courage and thirst for knowledge.

Although these stories border on myth, the Kraków Academy of the Collegium Maius era produced figures who left a very real mark on the history of science and culture – among them **Nicolaus Copernicus**, Jan Długosz, Marcin Kromer, Jan Kochanowski, King Jan III Sobieski and Hugo Kołłątaj. Without magic or masquerade, but with no less impact.

BEHIND THE SCENES AT THE COLLEGIUM

Today, the Collegium Maius is a museum, but it is also a living part of the Jagiellonian University. Academic ceremonies are held in its historic halls, and visitors can take a look at the Libraria with its gallery of old prints and Gothic vaulted ceiling, the *Stuba Communis* – the former professors' dining room with an oak ceiling and long tables, and the Jagiellonian Hall with portraits of kings and rectors' insignia. The Treasury houses the university's most valuable documents and jewels, while the **Copernicus Treasury** contains unique astronomical instruments from the 15th century. The **Clock Room** and the rooms with globes, including the famous Jagiellonian Globe from 1510 – the first to mark the newly discovered America – also attract attention.

Collegium Maius not only reminds us of the power of old ideas, but also continues to nurture them. It is the heart of the university, which has been beating continuously for over six hundred years. □

SPEKTAKL W ZEGARZE

Na dziedzińcu Collegium Maius uwagę przyciąga **zegar astronomiczny** z ruchomymi figurkami. Choć uruchomiony w obecnej formie dopiero w 2000 roku, nawiązuje do długiej tradycji – jest już czwartą konstrukcją mechanizmu działającego w tym miejscu od co najmniej XV wieku. Współczesny zegar co dwie godziny, od 9:00 do 17:00, ożywa dzięki systemowi komputerowemu. W rytmie *Gaudeamus igitur* oraz renesansowej muzyki dworskiej przez okienka przechodzą postacie związane z dziejami Akademii Krakowskiej – królewscy fundatorzy, święci, rektorzy i pedel. To krótki spektakl, który każdego dnia łączy przeszłość z teraźniejszością.

A SPECTACLE IN THE CLOCK

In the courtyard of Collegium Maius, an *astronomical clock* with moving figures attracts attention. Although it was launched in its current form only in 2000, it refers to a long tradition – it is already the fourth clock structure operating in this place since the 15th century. The contemporary clock comes to life every two hours, from 9:00 a.m. to 5:00 p.m., thanks to a computer system. To the rhythm of *Gaudeamus igitur* and Renaissance court music, figures associated with the history of the Kraków Academy – royal founders, saints, rectors and the beadle – pass through the windows. It is a short spectacle that connects the past with the present every day.

What is Cogiteon?

THE COGITEON SCIENCE CENTRE IN MAŁOPOLSKA IS A **MODERN CULTURE INSTITUTION** WHICH, THROUGH INTERACTIVE EXHIBITIONS, EXPERIMENTS AND RESEARCH PROJECTS, STIMULATES CURIOSITY ABOUT THE WORLD AND A PASSION FOR SCIENCE.

The interactive permanent exhibition is a unique space for everyone to discover, experiment and experience. More than a hundred interactive stations are located on over 2,200 m sq. The exhibition is divided into five parts. Education takes place in an inspiring way – through play, creativity and independent thinking.

The Centre has **six specialised laboratories and workshops** where classes are held for different age groups. An additional attraction are popular science shows, which promote knowledge in an accessible way.

For the youngest visitors, we have prepared the **Children's Academy** – a modern playroom inspired by Polish nature. It is a space where children can explore the world through interactive games and experiments.

Cogiteon emphasises the **regional character of Małopolska**, combining science, art and education with local heritage. It is a place that inspires and encourages the discovery of science in a fascinating way.

KRAKÓW, UL STECA 1
COGITEON.PL

MCN Cogiteon also offers attractive spaces for rent:

COGITO

- 370 m² of floor space
- Unconventional interiors
 - 14 m high ceilings

FREE PARKING

- 234 spaces for passenger cars
- 11 spaces for coaches

EON

- 288 m² of floor space
- Auditorium with 249 seats
 - Stage platform

RESTAURANT

Internal restaurant that will take care of the palates of guests during events

IDEA + LOGIC

- 180 m² of floor space
 - large windows
- possibility of dividing the room into two parts

PARK AND GARDEN

- 2 hectares of space
- scientific playground
 - roof terrace

POŁĄCZENIA REGULARNE — REGULAR CONNECTIONS

INFORMACJA LOTNISKOWA 24H AIRPORT INFORMATION 24H
+ 48 12 295 58 00 | 0 801 055 000

PARKING CAR PARK
+ 48 12 639 34 56

* Wszystkie informacje dotyczące rozkładu lotów należy sprawdzać bezpośrednio u przewoźnika.

* All information regarding flight schedules should be checked directly with the carrier.

POŁĄCZENIE REGULARNE szacunkowy czas lotu
REGULAR CONNECTION estimated time of flight

STAN NA 30.12.2025 AS FOR 30.12.2025

**EUROPEAN
PROPERTY
AWARDS**

in association with

**INTERNATIONAL
PROPERTY
& Travel**

**AWARD
WINNER**

2025-2026

Wiślane Tarasy 2.0 – laureat nagrody European Property Awards 2025-2026
w kategorii Residential Development 20+ Units

Wiślane Tarasy 2.0 – winner of the European Property Awards 2025-2026
in the category Residential Development 20+ Units

WIŚLANE TARASY 2.0

TWORZYMY PRZESTRZEŃ, KTÓRA DEFINIUJE NOWOCZESNE MIASTO

WE CREATE SPACES THAT DEFINE THE MODERN CITY

Diamanty Mieszczyka
Forbes
2025

IB **INTER-BUD**
DEVELOPER

www.WislaneTarasy2.pl

SPRAWDŹ OFERTĘ:
CHECK OUR OFFER:

5-MINUTE WALK FROM
THE MAIN SQUARE:
GALERIA KRAKOWSKA
SHOPPING CENTRE

250 shops

5 Pawia Street, 31-154 Kraków

Opening hours

Monday–Saturday: 9 am–10 pm

Sunday: 10 am–9 pm

GK | **GALERIA**
KRAKOWSKA